

E L Ő T E R J E S Z T É S
Tótkomlós Város Önkormányzata Képviselő-testületének
2019. január 31-ei ülésére

Tárgy: Tótkomlós Város Településképi Arculati Kézikönyvének elfogadása

A településképi védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény (a továbbiakban: Tktv.) 16. § (2) bekezdése alapján a helyi önkormányzat képviselő-testületének településképi rendeletet kell alkotnia.

Röviden összefoglalva a településképi rendelet állapítja meg a helyi építészeti örökség területi és egyedi védelmét, illetve a védelem megszüntetését; a településszerkezet, településkarakter, tájképi elem és egyéb helyi adottság alapján a településképi szempontból meghatározó területeket és a településképi követelményeket. Településképi követelmény lehet területi építészeti, egyedi építészeti és reklámokra, valamint a reklámhordozókra, reklámberendezésekre, cégekre és reklámhordozásra alkalmas egyéb műszaki berendezésekre vonatkozó követelmények.

A Tktv. 4. § (1) bekezdése szerint a településképi rendelet szakmai megalapozása érdekében településképi arculati kézikönyvnek szükséges készülnie.

A településképi arculati kézikönyv - a település természeti és épített környezete által meghatározott – a településképi jellemzők bemutatásának és minőségi formálásának eszköze. A településképi arculati kézikönyv feltárja és ismerteti a településen belül jól elkülönülő egyes településrészek arculati jellemzőit és értékeit, és ennek figyelembevételével szöveges és képi megjelenítés formájában javaslatot tesz a településképhez illeszkedő építészeti elemek alkalmazására.

A Tktv. 5. § szerint a kézikönyv és a településképi rendelet az egy település által önállóan foglalkoztatott települési főépítész vagy több település által közösen foglalkoztatott térségi főépítész (a továbbiakban együtt: önkormányzati főépítész) közreműködésével készül. A kézikönyv egyeztetése során a Magyar Építész Kamara, a településképi rendelet egyeztetése során az állami főépítész hatáskörében eljáró fővárosi és megyei kormányhivatal véleményét ki kell kérni. A kézikönyv és a településképi rendelet elkészítésére, egyeztetésére, elfogadására és módosítására vonatkozó részletes szabályokat a Kormány rendeletben állapítja meg. A kézikönyv és a településképi rendelet megalkotása során gondoskodni kell - kormányrendeletben meghatározott módon - a széleskörű társadalmi bevonásról és a nyilvánosság biztosításáról.

A Kormányrendelet 28. § (1) bekezdése alapján a koncepciót, a stratégiát, a településrendezési eszközöket, a kézikönyvet és a településképi rendeletet a polgármester egyezteti a partnerségi egyeztetés szerinti érintettekkel, az érintett államigazgatási szervekkel, az érintett területi és települési önkormányzatokkal.

Fentiek alapján az említett törvényi kötelezettségek teljesítése érdekében az Önkormányzat a Papp Ádám Építéstudió Kft-t és Molnár Zoltán Gyula okleveles építésmérnököt bízta meg Tótkomlós Város Településképi Arculati Kézikönyve és a településképi védelméről szóló

önkormányzati rendelet tervezet előkészítésével és azoknak a megfelelő fórumokon és hatóságoknál történő véleményeztetése koordinálásával.

Tótkomlós Város Településképi Arculati Kézikönyve vonatkozásában az egyeztetési határidő 2018. december 14. napján járt le. A Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatósága és a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság észrevételt, javaslatot nem tett. A Békés Megyei Építész Kamara megjegyezte, hogy a dokumentum oldalszámozása helytelen, valamint hiányoznak a beépítési vázlatok, melyek azonban nem kötelező elemei a településképi arculati kézikönyvnek. Pap Ádám tervező az észrevételre akként reagált, hogy az oldalszámozást kijavítja és megerősítette, hogy a beépítési vázlatok valóban nem kötelező elemei a dokumentumnak, azok beemelését nem tartja szükségesnek.

A Tótkomlós város településfejlesztési, településrendezési és településképpel kapcsolatos feladataival összefüggő partnerségi egyeztetés szabályairól szóló 19/2017. (VIII. 25.) önkormányzati rendelet alapján az érintettek részére történő megismertetés céljából 2018-ban két alkalommal is tartottunk lakossági fórumot, valamint a dokumentum feltöltésre került az Önkormányzat honlapjára is. A dokumentummal kapcsolatban lakossági észrevétel nem érkezett.

A határozati javaslat mellékletét képezi az elkészült Tótkomlós Város Településképi Arculati Kézikönyve. A Képviselő-testület ülésére meghívást kapnak a dokumentumot előkészítő szakemberek, akik a dokumentummal kapcsolatban felmerülő kérdésekre választ adnak.

Tájékoztatam a Képviselő-testületet, hogy a településkép védelméről szóló önkormányzati rendelet tervezetre vonatkozóan a szakmai észrevételek 2019. január 25. napjáig tehetők meg. Mindezülig egy észrevétel érkezett, a Békés Megyei Kormányhivatal Kormány megbízotti Kabinet Állami Főépítésztől, 2019. január 23. napján. Az észrevételben foglaltak szakmai egyeztetése folyamatban van.

Kérem a Tisztelt Képviselő-testületet, hogy az előterjesztést vitassa meg és hozza meg döntését!

„A” HATÁROZATI JAVASLAT

Tótkomlós Város Önkormányzatának Képviselő-testülete a településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény 4. § (1) bekezdése és a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet 21. § (1) bekezdése alapján a határozat *melléklete szerinti tartalommal elfogadja* Tótkomlós Város Településképi Arculati Kézikönyvét.

Felelős: dr. Garay Rita polgármester
Határidő: azonnal

„B” HATÁROZATI JAVASLAT

Tótkomlós Város Önkormányzatának Képviselő-testülete a településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény 4. § (1) bekezdése és a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet 21. § (1) bekezdése alapján elkészített Tótkomlós Város Településképi Arculati Kézikönyvét a *beterjesztett tartalommal nem fogadja el*. A Képviselő-testület elrendeli a dokumentum átdolgozását az alábbi szempontok figyelembe vételével:

.....

.....

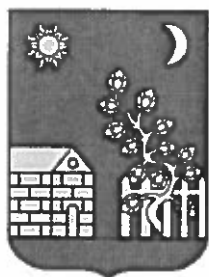
A Képviselő-testület az átdolgozott dokumentumot a 2019. február havi soros ülésére rendeli el megtárgyalásra előterjeszteni.

Felelős: dr. Garay Rita polgármester
Határidő: azonnal, illetve értelem szerint

Tótkomlós, 2019. január 25.

dr. Garay Rita
polgármester

Előterjesztést készítette: Hajdu Zoltán műszaki ügyintéző
Az előterjesztést látta: Kvasznovszkyné Szilasi-Horváth Krisztina jegyző

TÓTKOMLÓS

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI
KÉZIKÖNYV

Tisztelt Olvasó!

A településképi védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény vezette be a Településképi Arculati Kézikönyv műfaját, mely segíteni kívánja a városunkban építkezni kívánó polgárokat, előmozdítva a település esztétikus lakókörnyezetének kialakítását, a múlt értékeinek és a település jellegzetességeinek megőrzését és a lakosság szemléletformálását.

A Településképi Arculati kézikönyv Tótkomlós épített és természeti értékeit, a település településképi jellemzőit, a településképi minőségi formálására vonatkozó javaslatokat, valamint a településképhez illeszkedő építészeti elemeket mutatja be és ajánlja a kedves olvasónak, a településen építtetőknél.

Célja, hogy városunk megőrizze arculatát, értékeit és segítséget nyújtson az újonnan építkezőknek a környezetükbe való harmonikus beilleszkedéshez.

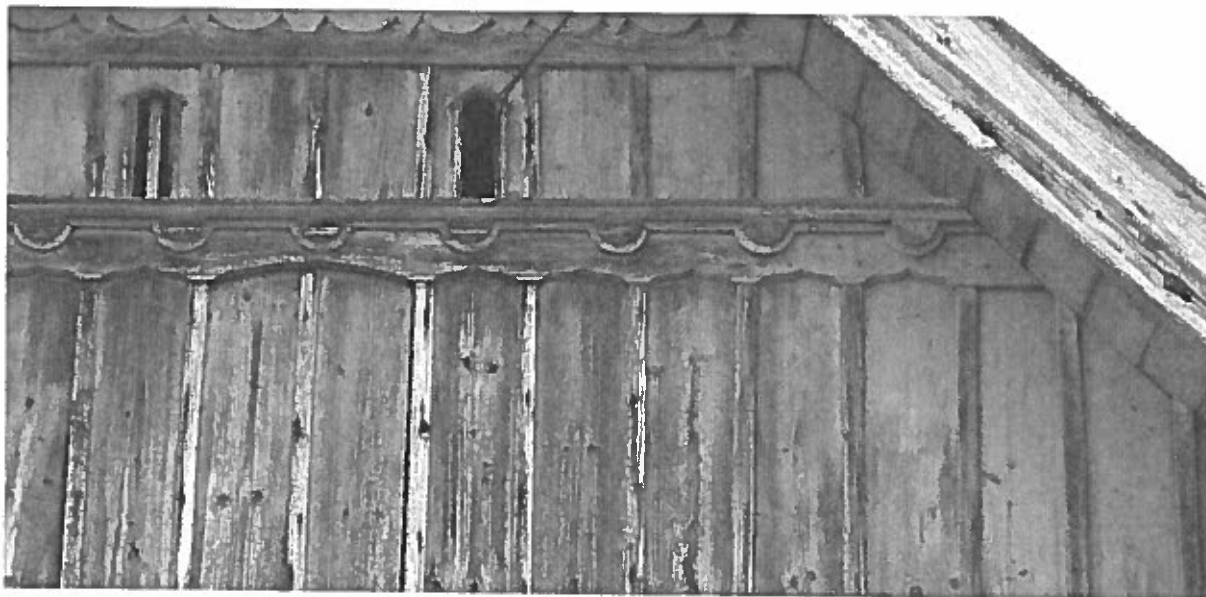
Bízom abban, hogy sokan olvassák majd és hasznosítják értékes javaslatait, tanácsait!

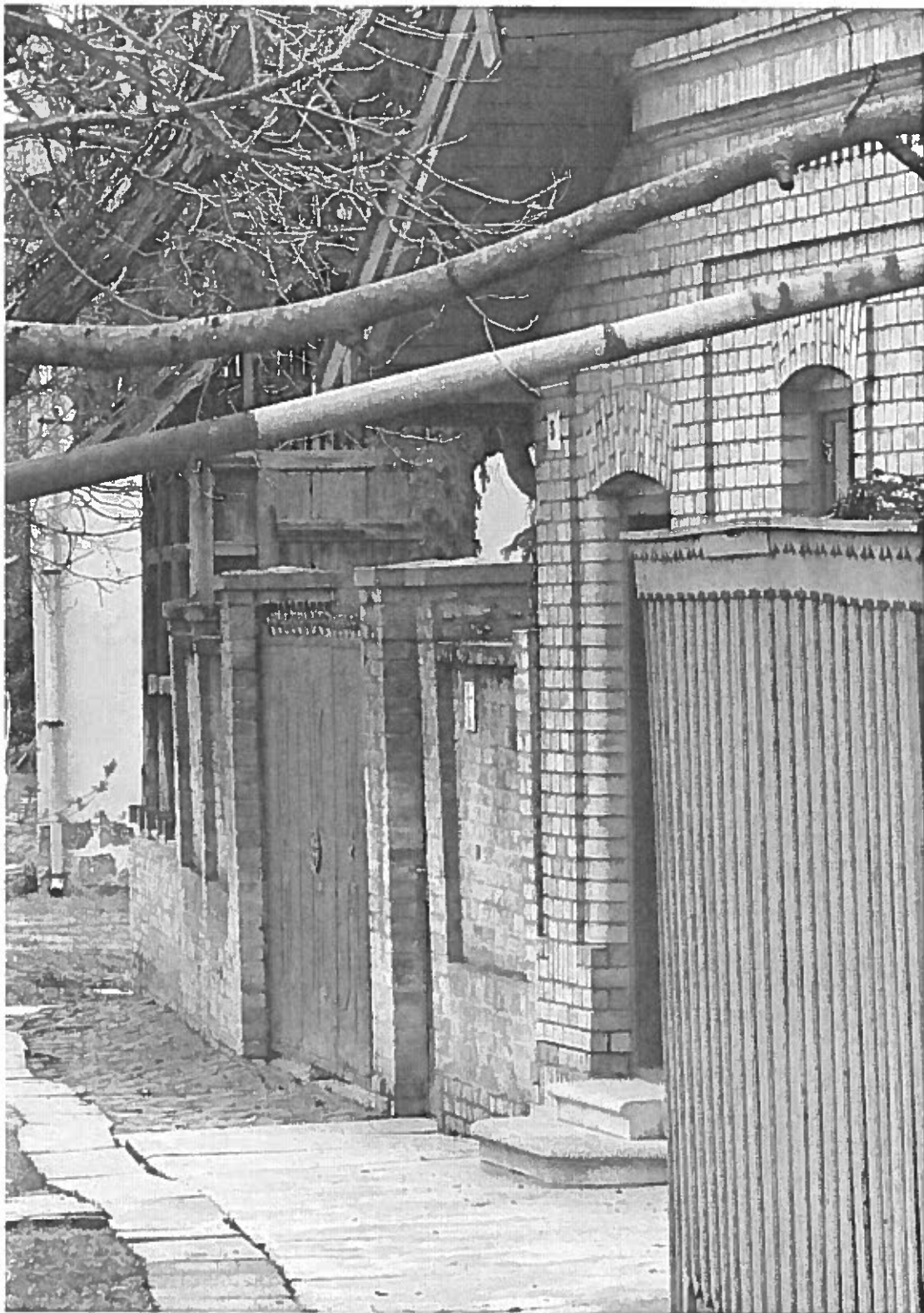
Kérem olvassák érdeklődéssel, fogadják meg iránymutatásait!

dr. Garay Rita polgármester

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS
2. TÓTKOMLÓS BEMUTATÁSA
3. ÖRÖKSÉGÜNK
 - Védett épületek, építmények
 - A környezeti örökség nem védett elemei
 - Természeti örökség
4. TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK
 - Történeti beépítésű területek
 - Mezővárosi területek
 - Alacsony intenzitású beépítések
 - „Egyéb” területek
5. ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ
 - Rajzos „sillabusz”
 - Tető
 - Tagozatok, épületornamentika
 - Ablakok
 - Bejáratok
 - Kapuk
 - Árnyékolás
 - Napelemek, napkollektorok
 - Kerítések
 - Téglaburkolatok
 - Lábazatok
 - Színek
 - Melléképületek
6. MAI PÉLDÁK
7. UTCÁK, TEREK
 - Növényzet
8. HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

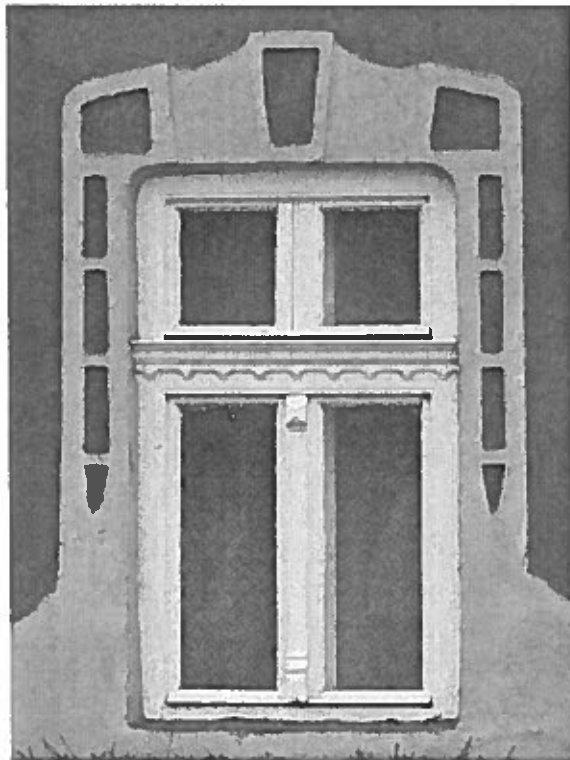

BEVEZETÉS

Az építés és ellentétpárja a bontás - hivatalosan: az építés kivitelezési tevékenység - sohasem magánügy, annak az esetek túlnyomó részében valamilyen kihatása van a település összességére. A város megszokott, egyéni arculata a közösség helyi identitásának alappillére, a jól ismert utcák, terek, helyszínek és részletek sokszor feltűnnek álmainkban, emlékezetünk, s így önazonosságunk fontos részei. Egyáltalán nem mindegy tehát, hogy ebből mit őrzünk meg, s adunk tovább a következő generációknak, mint ahogy az sem, mit teszünk hozzá a kapott örökséghez. Minden apró részletnek jelentősége lehet a "nagy egész" szempontjából, s ez komoly felelősséget ró az építés szereplőire, mert bár "az én házam, az én váram", de ez a "vár" mindenekelőtt a települési szövet alapsejtje is. A település, s így a települési arculat ügye pedig elsősorban a helyi közösség ügye, amelynek jogos igénye, hogy közös örökségével, a település arculatával, annak formálásával kapcsolatos elvárásait megfogalmazza egyes tagjai, a mindenkori építetők felé.

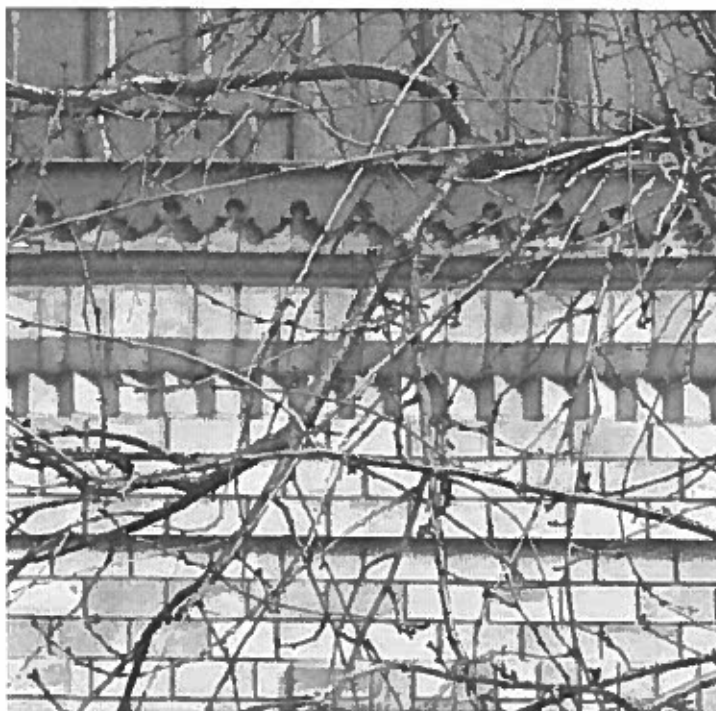
A Településképi Arculati Kézikönyv elsődleges feladata, hogy ezen elvárásokat rendszerezett, közérthető formában közvetítse használói számára. Cél, hogy a helyi környezetformálási hagyományok pozitív példáin keresztül ösztönözzön a tradíciók folytatására, megismerésére, de akár meghaladására is. Tótkomlós környezeti örökségének, település- és építéstörténetének bemutatásán, tanulságainak számbavételén keresztül jut el a környezetalakítással kapcsolatos elvárások, egyfajta építési "illemkódex" megfogalmazásáig. A történeti példák felvillantása a tendenciák megragadását, a még jelen lévő hagyományok érzékeltetését szolgálja, a Kézikönyv az értékek teljes körű lajstromba vételére nem vállalkozhat. Viszont jellegénél fogva olyan számvetés, amely pillanatképet ad, hol tart a város építészete 2018-ban és rávilágít, melyek a továbblépés lehetőségei, sürgető feladatai.

A Kézikönyv nem direktíva, sokkal inkább segítség kíván lenni, a benne foglalt rajzos útmutató ajánlásaival demonstrálva a települési hagyományokba illeszkedő építés egy-egy lehetséges módját. Az itt szereplő ajánlások ezért nem kötelező érvényűek, ahogy egy "illemkódex" megsértésének sem jogi következményei vannak.

Reményeink szerint Kézikönyvünk nem egy mereven lezárt, egyszeri vállalkozás, hanem nyílt, folyamatos hozzászólást és változtatást lehetővé tevő kezdeményezés. Ahogy a település története is továbbírásra vár, úgy jelen oldalak is egy, az utódok által folytatható, de akár át is írható folyamatos krónika első lapjai csupán. Ezért, ha újabb arra érdemes alkotás születik, az bekerülhet, sőt be is kell, hogy kerüljön majd a Kézikönyvbe, hogy ezáltal büszke lehessen rá úgy építtetője, mint tervezője, kivitelezője és a település egyaránt.

TÓTKOMLÓS BEMUTATÁSA

Tótkomlós a sokat próbált, soknemzetiségű Békés-csanádi táj századokig szlováknak megmaradt „klasszikus” mezővárosa. Központjának historizáló-eklektikus középületei és paraszt-polgári háza, valamint a külső városrészek „rurális” jellegű telektömbjeinek tetőzete felett a klasszicizáló evangélikus templom még kissé barokkos tornya - mint az ősi hitére büszke szlovákság öntudatának kifejeződése – trónol, uralva a tájképet egészen Orosházáig, ahogy az az Alföld mezővárosaiban lenni szokott.

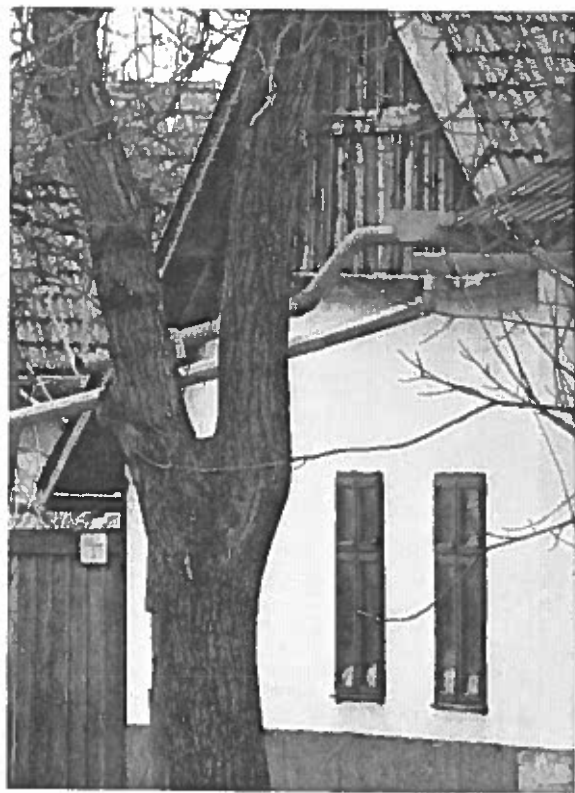
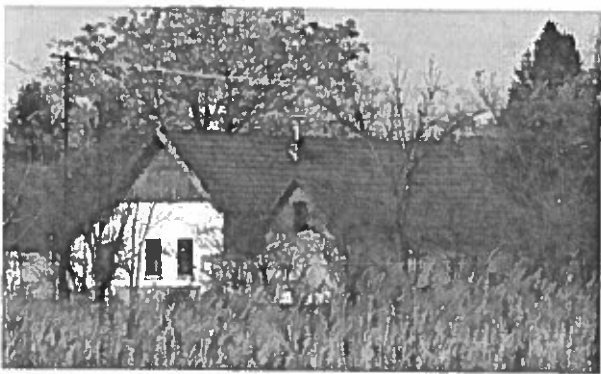
Kevesen vannak, akiknek neve hallatán Tótkomlós építészeti értékei „ugranak be”, de túlzás nélkül kijelenthető, hogy a város páratlanul gazdag, zömmel a XIX-XX. századból való környezeti örökséggel rendelkezik, amely jelen van a település szinte teljes területén. A ránk maradt jellegzetes, egyedi településképi arculat a város múltjának tükrö, sikerek és kudarcai emlékeztetője. Tótkomlós környékén a legkorábbi régészeti leletek már a rézkori és bronzkori népek megtelepedését is bizonyítják, emléküket kunhalmok, kisebb-nagyobb régészeti lelőhelyek őrzik szerte a határban. A középkori településhálózatot a török kor háborúi jobbára látható nyom nélkül eltörölték, az igazgatási terület egykori településeinek többségéről csak régészeti feltárásokból, terepbejárások adataiból vannak információink. A török időket megelőző korszakok egyetlen felmenő falaiban is álló emléke a kopáncsi templom, amelynek igényes kialakítása a táj településein egykor jellemző magas szintű építészeti kultúráról tanúskodik. Ahogy a valaha itt élők jó módjáról árulkodik a 2017-ben megtalált kincslelet is, amelyet valószínűleg a mongolok elől menekülők rejtettek a földbe a Tatárjárás idején. A hódoltság alatt elnéptelenedett pusztát a XVIII. század első felében báró Rudnyánszky József tulajdona lett, aki szentendrési tót jobbágynak engedélyezte lakhelyük elhagyását és a komlói birtokra történő átköltözést. Az áttelepülésre vonatkozó szerződést 1746. január 8-án kötötték meg, ekkor mintegy 80 tót család érkezett a lakatlan pusztára. Az új komlói jobbágyok kizárólag egyetlen vallást ismertek és gyakoroltak: a lutheranust, magyarul nem tudtak, csak szlovákul beszéltek és idegent (más vallásút és anyanyelvűt) 100 éven keresztül nem engedtek maguk közé. A felvidékről azonban folyamatosan érkeztek újabb „testvéreik”, a már korábban elhagyott, ott maradt családtagjaik és rokonaik.

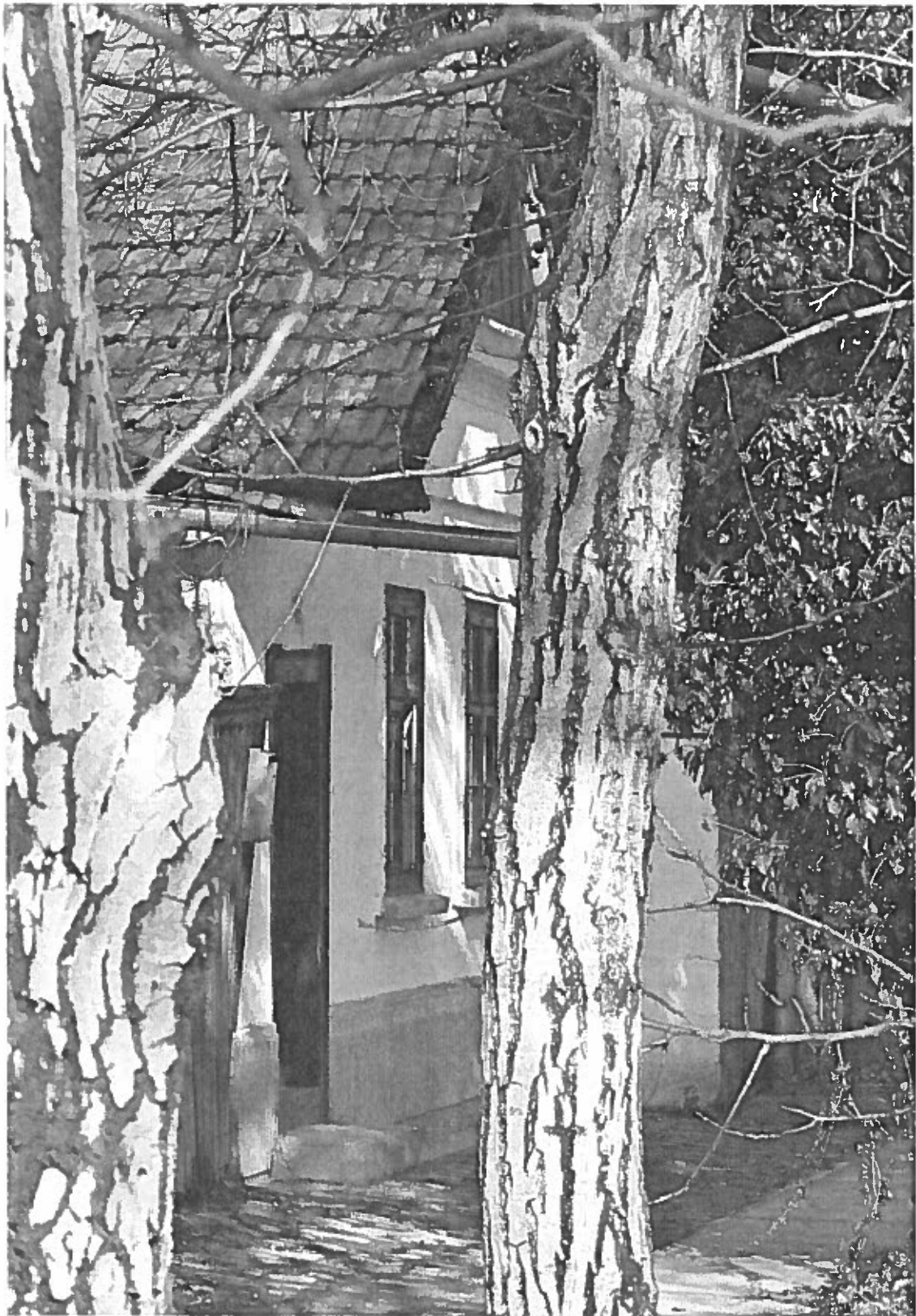

A friss település közigazgatási hovatartozásáról szinte már születése pillanatában hosszas viták kezdődtek, hiszen két vármegye is jelentkezett a faluért: Csanád és Békés is határain belül szeretne tudni Komlóst. A konfliktus végül odáig torkollott, hogy mindkét fél mozgósította katonai erejét, így szinte „polgárháborús” helyzet alakult ki a környéken. Végül bírói döntés alapján az 1750-es évek közepén Komlóst Békés megyéhez csatolták.

A következő évtizedek gazdasági és demográfiai fellendülést hoztak a falu életében, újabb és újabb betelepülő szlovák családok érkeztek, minek következményeként a XIX. század elejére a falu a túlnépesedés jeleit mutatta: kevés volt a megművelhető földterület, a lakóhelyek száma, a megélhetés egyre nehezebbé vált. Dacára annak, hogy mintegy ezer ember elköltözött, a folyamatos elszegényedés volt jellemző, a földek elaprózódtak, a nincstelen zsellérek száma szaporodott. Mindez máig ható nyomokat hagyott a településszerkezetben: a Tótkomlós centrumának egyes tömbjeiben mai napig jellemző rendkívül kisméretű, udvartelkes beépítésű porták kialakulása erre az időszakra tehető. A XIX. század helyi történetére jellemző kedvezőtlen gazdasági tendenciákat az sem tudta érdemben befolyásolni, hogy 1844-ben a község örökvltsági szerződést kötött földesurával, s ezzel a lakosság megszabadult jobbágyi kötelmeitől.

Fellendülést a Kiegyezést követő bő negyed század hozott. Közös összefogással felépült a községháza, de ekkor emelték a város központjának mai arculatát meghatározó historizáló-eklektikus stílusú középületek, polgárházak többségét is. A gazdasági prosperitás szempontjából kiemelkedő jelentőségű volt, hogy 1893-ban a községet bekapcsolták az ország vasúthálózatába. A dualizmus korának végén, az első világháború előestéjén a lakosság száma meghaladta a 11 000 főt (ebből mintegy 1000 volt a magyarok száma csupán), ezzel az orosházi járás második legnépesebb községe volt Tótkomlós.

A Trianoni döntés következtében a térség periférikus helyzetbe került, településeinek jó része elvesztette fontos piacközpontjait, földrajzi kapcsolatrendszerük beszűkült, természetellenes módon torzult. A Második Világháborút követő csehszlovák-magyar lakosságcsere (1946-48) tovább erodálta a település jelentőségét, hiszen identitásának, az ország térszerkezetében betöltött szerepkörének egyik alappillére volt a Dél-alföldi szlovákság életében játszott kiemelkedő fontossága, mely a sajnálatos események következtében erősen csorbul. Az 1993-ban várossá avatott Tótkomlóson ma a lakosság mintegy negyede vallja magát szlovák nemzetiségűnek.

A településképi arculat meghatározója a város főtere az evangélikus templommal, városházával, a hasonló jellegű magyar településeken egykor általános szállodaépülettel és a körülöttük létrejött központ viszonylag zárt, kisvárosi utcaképeivel. Tótkomlós utcahálózata – telepített jellegével némiképp ellentmondásban – nem teljesen szabályos, a telektömbök alakjának és az utcák vonalának enyhe ívelése követi a települést átszelő országutak és a Száraz-ér partvonalának hajlását. A történeti településszerkezet jellemzője, hogy az eltérő időszakokban megtelepült – jobbára derékszögű - telektömbök alakja és tájolása eltérő, s ezek az eltérések helytel-közzel kirajzolják Tótkomlós kialakulásának egyes fázisait. A Fő út – Széchenyi utca tengelykeresztjével meghatározott központban figyelhetők meg a legkorábban beépült területek, itt a tömbök rendkívül hosszúak és keskenyek, közel észak-déli tájolással. A keskeny tömbök rendkívül szűk portáinak udvartelkes, szinte átriumház jellegű történeti beépítési módja máshol ritkán előforduló helyi jellegzetesség. Az időben napjaink felé haladva az újabb telektömbök aránya kiegyensúlyozottabbá válik és tájolásuk is eltérően alakul.

A város egyedi, egyéb településektől jól megkülönböztethető arculatának kialakulásában alapvető szerepet játszik a környékére jellemző helyenként tanyákkal tarkított, de általában gyepes pusztáktól meghatározott tájkép. A domborzati relief, a táj- és településszerkezet- egyik fő formálója a Száraz-ér, amelynek a Tótkomlósnak helyet adó Marosi hordalékkúp vízrajzában betöltött jelentősége alig hasonlítható a maihoz.

ÖRÖKSÉGÜNK

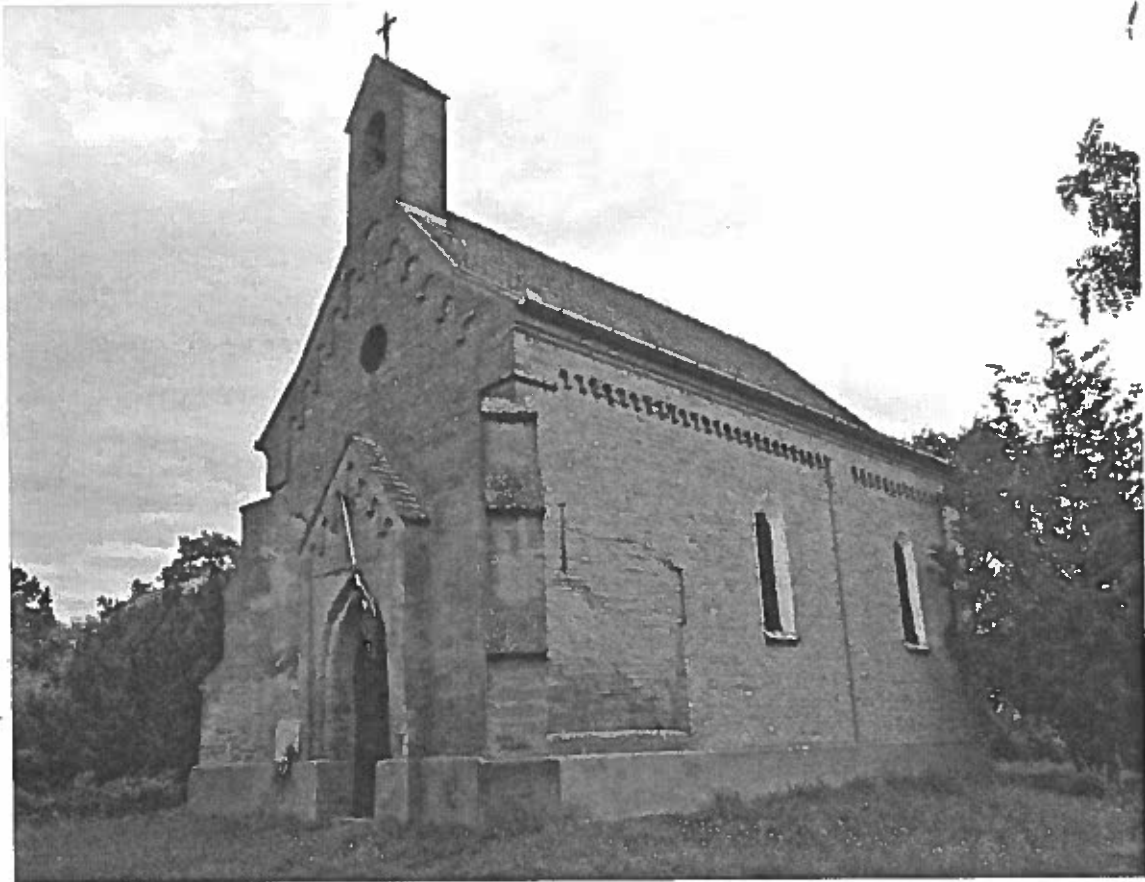
A környezeti örökség bemutatása rendkívül fontos az Arculati Kézikönyv deklarált célkitűzéseinek elérése szempontjából. A város topográfia adottságaiból, történeti-társadalmi fejlődéséből következő sajátosságok, a Tótkomlóra jellemző egyedi jegyek, hangulati tényezők, a múlt és a jövő "genetikai kódjainak" megismerése és megértése nélkül nem lehetséges meghatározni azokat az elvárásokat, melyek teljesülésétől a környezetbe, hagyományokba illeszkedő építés megvalósulását várjuk. Ki kell jelölni a fenti értékeket hordozó azon építészeti, településképi elemek körét is, legyen az településszerkezeti sajátosság (utcavezetés, teresedés, utcakép, stb.), vagy építészeti elem (épületek, háztípusok, jellegzetes építőanyagok, kerítések, kapuk, szobrok, kutak, stb.), amelyek fenntartása, átörökítése – azaz: védelem alá helyezése - okvetlen szükséges a város önazonosságának fennmaradásához. Mindezen túl a fejezet szeretne mozgósító, szemléletformáló jellegű is lenni, hogy a védett, valamint a nem védett, de értéket hordozó örökségi elemek megmaradásának jelentősége tudatosuljon a lakosságban, építetőkben és Tótkomlós lakói megismerjék és elismerjék értéknek építészeti múltjuk fennálló emlékeit.

Az utóbbi évtizedekben a túlságosan is magabiztos, mennyiségi szemlélettől terhelt fejlesztés módszertanát világszerte a "fenntartható fejlődés" kérdéseinek hangsúlyozása váltotta fel. A nagy ívű elméletek sokszor megfoghatatlan, absztrakt víziói helyett a társadalom a "mindennapok apró szépségeinek" kézzel fogható valóságát választotta. A civil szféra identitás-keresésének legelső, markánsan artikulálódó szintje a település. Ebben a szellemi közegben alapvető fontosságú a helyi értékek, erőforrások feltárása, kiaknázása. Egy-egy település épületekben megőrződött múltja, a felhalmozódott környezeti értékek mind-mind ilyen erőforrás még akkor is, ha hatásai csak közvetett módon érzékelhetők. Egyre nyilvánvalóbb: az elmúlt korok értékeinek megőrzése, illetve feltárása, az építészeti folyamatosság fenntartása az egyik leghatásosabb eszköz egy település arculatának – divatos, mai szóval: imázsának – kialakítására. A múlt alkotásai időhöz és helyhez kötik a ma építészeti produktumait is. A genius loci hordozói, eltűnésükkkel olyan érték megy veszendőbe, melynek pótlása semmilyen archaizálással, hamisítással nem lehetséges, egészen addig, míg az "új"-ból "rég" nem lesz.

Egy település épületekben, építményekben fennmaradt múltjának reprezentálására az országos, vagy helyi védettségű emlékek hivatottak elsősorban. Tótkomlós épített öröksége azonban annyira gazdag, a város olyan nagy területein meghatározó, hogy abból csak a védelem alá vontak bemutatása torzképet eredményezne, már csak azért is, mert ezek állományában egyes, a város építészetében meghatározó korszakok értékei (1930-40-es évek, II. világháborút követő időszakok) alig, vagy egyáltalán nincsenek képviselve. Az alábbi fejezet ezért időrendben haladva mutatja be Tótkomlós környezeti örökségét, tekintet nélkül annak védettségére vagy „védtelenségére”.

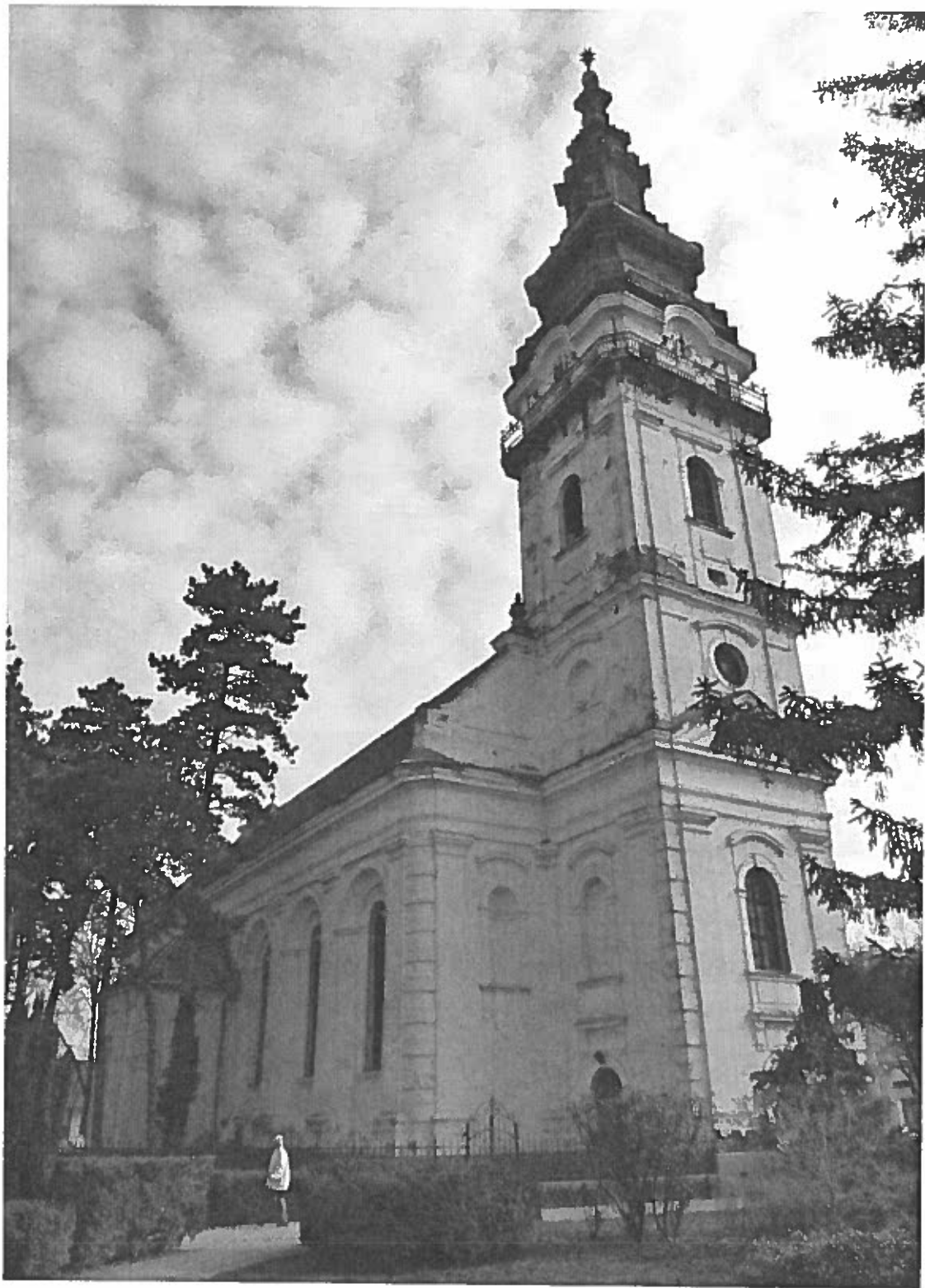

A település igazgatási területén jelenleg egyetlen XVIII. századnál korábbi fennálló építmény található. A határban álló kopáncsi templom épületét övező régészeti lelőhely egy, az Árpád-korban és a késő középkorban is virágzó településsel azonosítható. A falu a törökkor folyamán szinte nyomtalanul pusztult el és vele pusztult a kis falusi templom is. A templom az 1930-as években Makó határához tartozott, a város állította helyre az épületet a korai magyar műemlékvédelem ékes példájaként. Az 1935-ös újjáépítés alkalmával a még álló homlokzati falszakaszt egészítették ki egy kis harangtoronnyal, hajóval és szentéllyel, melyeket az egykori alapozásra építették, mintegy a középkori tömeg rekonstrukciójaként.

A betelepülő evangélikus hitű szlovákok magukkal hozták anyanyelvű lelkészüket, kántorukat és tanítójukat. Lakóházaik megépítésével egy időben templomot is emeltek, igaz kezdetben csak fából. A település fejlődésével és a lakosság létszámának növekedésével szükségsszerűvé vált a régi fatemplom lebontása, új egyház építése. A templomszentelés ünnepe 1795. november 8-án volt, amely mai napig a gyülekezet ünnepe.

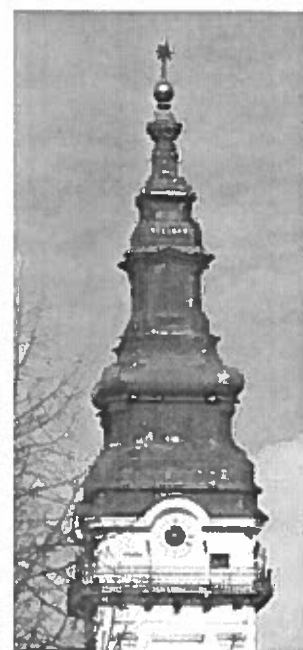
A templom a Dél-Alföld XVIII. század végi, XIX. század eleji későbarokk-klasszicizáló építészetének egyik mintaadó etalonja, melynek sajátos építészeti megoldásai, így az oldalhomlokzatok jellegzetes tagolása később több környékbeli templomon is feltűnik (Hódmezővásárhely, Újtemplom, Gyula, Miklósvárosi templom, Mezőberény, stb.).

A homlokzati középtornyos istenháza jellegzetessége a Dél-alföldi mezővárosokban gyakori körüljáró erkély a tornyon, amely a tűzfigyelés célját is szolgálta.

A Reformkor protestáns mezővárosainak építészeti stílusa az ókor művészetét már sokadszorra „újrafelfedező” klasszicizmus volt, amely formáinak nyugodtságával, szerkezeteinek racionalitásával tökéletes összhangban volt a fokozatosan polgárosodó társadalom sajátos világnézetével. A korszak mesterei néhány ókori ihletésű építészeti elem használatával és a klasszikus arányok szigorú megtartásával tekintélyt parancsoló, mégis derűs épületeket tudtak emelni.

A XIX-XX. század fordulójáig a lakosság túlnyomó része hagyományos, egytraktusos szoba-konyha-kamra elrendezésű, háromosztatú parasztházakban élt. Ezek szinte kivétel nélkül földfalazatúak voltak. A főhomlokzatot legtöbbször két, jelentősebb épület esetén három ablak tagolta, az oromzat kialakítása változó volt, de kontyolt tetővel ritkán fordul elő. Tótkomlóson előfordul mind az ún. lopott tornác, mind a toldott tornác. A sajátos Békés megyei építészeti tradíciót megtestesítő előtornácos, podsztýenás házaknak is gyönyörű helyi példáival találkozhatunk.

A klasszicizmus hatása mutatkozik meg egyes házak erőteljes falazott tornácoszlopain, pilaszterein, míg a barokk befolyását a hullámos lezárású oromzatok jelzik. A telek utcai frontjának kerítésében alakították ki a porta nagykapuját a fogatok számára. A lakóház folytatásában épültek az istállók és gazdasági épületek. Egyes esetekben ezek a lakóépülettől külön egységben is állhattak.

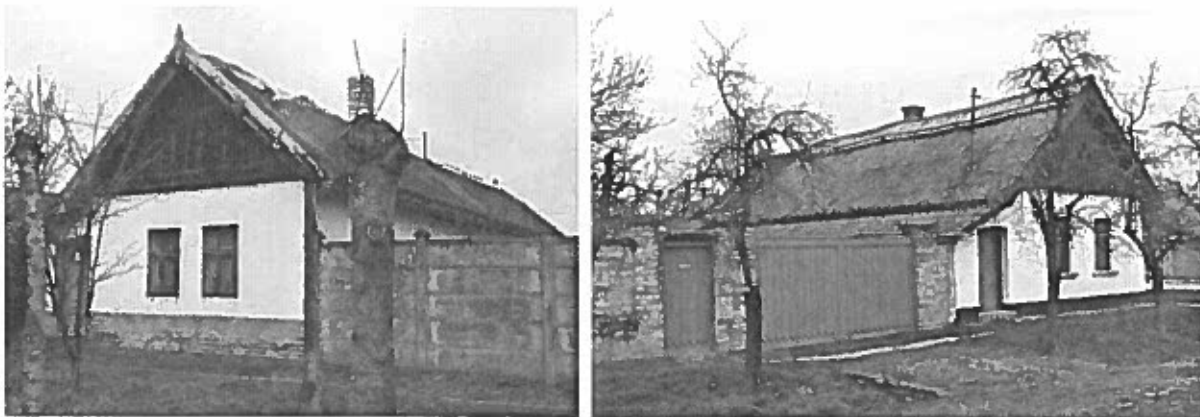
A legkorábbi épülettípusokra még a népi (divatosabb kifejezéssel: vernakuláris) építészet rendkívül kimerített arányrendszere jellemző. Díszítésük mértéktartó, főleg a nyíláskeretezés-ekre, fontosabb tagozatokra és az oromzat deszkázatának, a faszervezeteknek fűrészelt díszítésére korlátozódik. A legtöbb esetben azonban a szerkezet és funkció tökéletes összhangja adja az esztétikai hatás döntő részét.

A földesúri befolyás megszűntével az 1850-es évektől minőségi változás történt a széles néprétegek lakáskultúrájában. A kibontakozó kisipar korszerűbb szerkezeteket honosított meg, kialakult a helyi építőipar, természetesen szintén kisipari keretek között. Noha nyilvánvaló, hogy egyes „ügyeskező” ezermesterek már korábban is szakosodtak kőműves- és általában építőipari munkákra, de alapvetően másodlagos tevékenységként segítettek be egy-egy házépítő kalákába, a kivitelezés döntően házilagos volt, megfelelően a háztartások önellátó jellegének. Az 1800-as évek utolsó felének paraszti mesterei már főtevékenységként, szakmaszerűen foglalkoztak az építkezésekkel, még akkor is, ha emellett földet műveltek. Hatványozottan igaz ez a szakirányú tanulmányokat is folytatott pallérokra, építőmesterekre. Mindez a lakóházak, az alkalmazott szerkezetek korszerűsödését hozta magával, annak ellenére, hogy az épülettípusok jó része alapvetően változatlan maradt, túlnyomórészt a háromosztatú parasztházak változatai épültek. A polgári építészeti hatására a XIX. század utolsó harmadában kezdtek elterjedni a módosabb gazdák körében a földszintes cívisházak, amelyek néha tekintélyes szárazkapuval épültek. Ezek a magyar mezővárosi építészeti legjellegzetesebb háztípusába tartoznak.

Hazánk mezőgazdasági háttérrel rendelkező településeinek legnagyobb részéhez hasonlóan Tótkomlós esetében is alapvető az ún. „fésűs” beépítés. Az utcára merőleges hossztengetyű porták optimális, paraszti gazdálkodáshoz legjobban illeszkedő épületelrendezése ez. Az általában kétraktusos (helyiség + tornác), hosszúkas alaprajzi elrendezésű lakóház a kedvezőtlenebb tájolású telekhatárhoz simul, mai fogalmaink szerint oldalhatáros beépítéssel.

Tótkomlós jellegzetességei közé tartozik a fenti telekelrendezéstől különböző udvartelkes beépítés, amely a városközpont szűk, kismélységű portáin alakult ki. A lakó és melléképületek zárt átriumszerű udvart képezve ölelik körül a portát az oldalsó és hátsó mezsgye mentén.

A polgári, mezővárosi építészet hatására jelentek meg a XIX. század második felében az utcával párhuzamos hossz tengelyű, mai szóhasználattal: zárt sorú, hézagosan zárt sorú beépítésben álló épületek. A város XIX. század végi, XX. század eleji középületei mellett így épült néhány igényesebb lakóház is. Utóbbiakat a néprajzi szakirodalom, a fésűs beépítéshez képest merőlegesen elforgatott beépítés okán „fordított” házaknak nevezi.

Az utcával párhuzamos tömegű épületek legtöbbje a településközpont környezetében található, jellegzetes kisvárosias, mezővárosi hangulatot teremtvé.

Az eklektika térnyerése
Tótkomlóson is a XIX. század utolsó negyedében - a dualizmus korának polgárosodási tendenciáival párhuzamosan - kezdődött, az 1880-tól kezdődő időszak a koraeklektika virágkora volt országszerte. A stílus szabatos megnevezése: historizáló-eklektika, jól körülírja az irányzat legfontosabb jellemzőit, a történeti stílusok elemeiből való válogatást, sokszor azok keverését egy épületen belül is. A magyarországi eklektika alaptónusát a XV-XVI. század toszkán és lombard architektúráját mintául vevő „olasz” neoreneszánsz stílus jelenti.

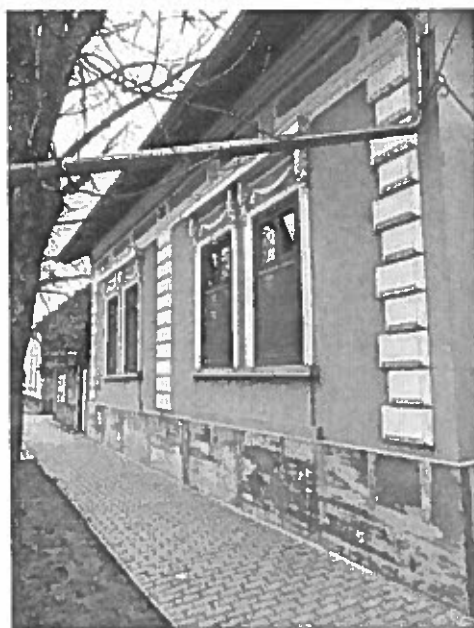
Az „olasz” neoreneszánszra a nyugodt tömegek, a nyílások szabályos ritmusa jellemző, valamint a klasszikus építészet alapvető tagozatainak – párkányok, keretezések, egyenes, vagy háromszögű szemöldökpárkányok, aediculák, pilaszterek, stb. – szakszerű, a formatan szigorú szabályainak megfelelő alkalmazása. Igaz, szemben a reneszánsz-kori mintaképekkel, mindezt vakolatból és gipszből.

A ma is impozáns "Szálló a Komlóhoz" volt az első több szintes épület Tótkomlóson. A ház 1881-ben épült.

Az eklektikus tagozatok tömeges alkalmazásának lehetőségét az olcsó alapanyag - gipsz és vakolat -, valamint a széles körben elterjedt mintakönyvek használata teremtette meg. Lényegében minden tagozat „megvásárolható” volt. Általában elmondható, hogy a korabeli mesterek - pallértól az építészig - biztos kézzel tudták az „előregyártott” tagozati elemeket a szigorú formatani előírásoknak megfelelően elhelyezni.

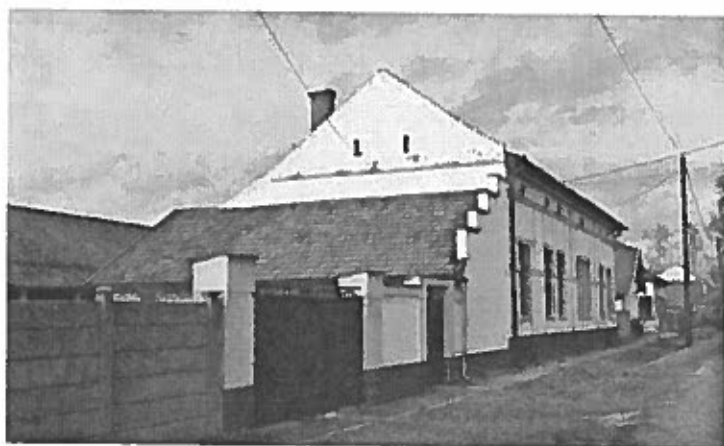
A XIX-XX. század
fordulójának nyugodt
architektúrájú historizáló
épületei több helyen zárt
utcaképet adnak.

A későeklektika építésze már kevesebb klasszikus elemet használ, a tagozatok egyedibbé válnak, megjelennek a neobarokkra jellemző vonások is.

Elterjednek újfajta építőanyagok, így az alföldi mezővárosokban igen kedvelt préstégla.

A későeklektika épületein meg-megjelennek a szecesszió egyes, geometrikus jellegű díszítőelemei, azonban a stílus nem igazán tudott meggyökeresedni Tótkomlóson.

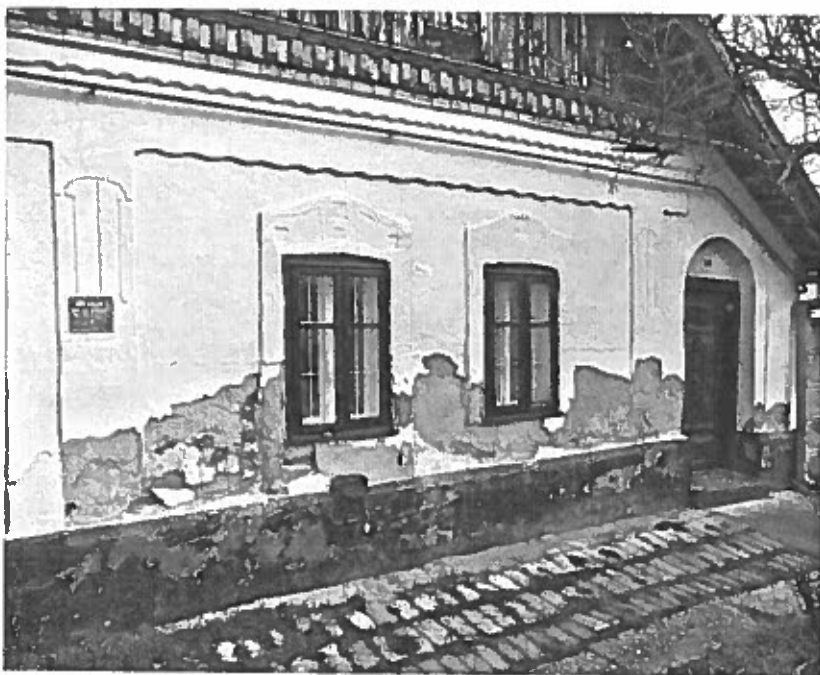

A XIX-XX. század fordulójára építészetének meghatározó épület-típusa az utcával párhuzamos tömegű, zártosrú jellegű földszintes polgári ház, sok esetben szárazkapuval. Ezek a „cívisházak” a település központja kisvárosi hangulatának legfontosabb szereplői.

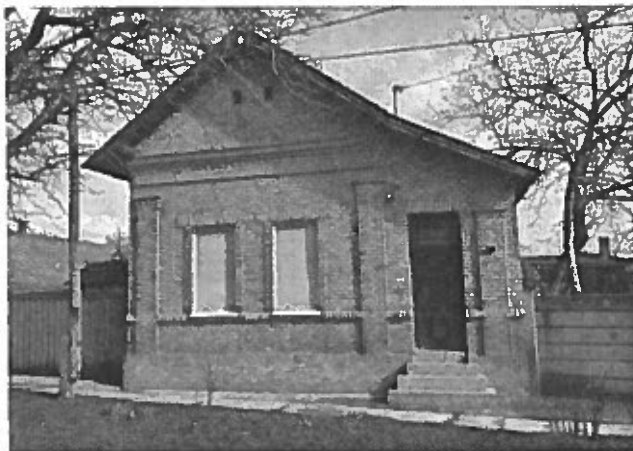

A kisvárosias arculatú szűk településmagot övező területeken a lakóházak túlnyomó része egészen az 1950-60-as évekig még „klasszikus” parasztház maradt, úgy bel-, mint külterületen. Ennek tudható be, hogy a mai napig a „népi” épületek adják az építészeti örökség legjelentősebb szegmensét Tótkomlóson.

A különféle akadémikus (elsősorban eklektikus, illetve szecessziós) stílusjegyek alkalmazása a jellemzően paraszti életformára „szabott” lakóházakon jól példázza a folyamatot, ahogyan a „nagyvárosi” stílusirányzatok megihletik a mezővárosi építészetet és bizonyos formai, stílári elemek alkalmazására ösztönzik, anélkül, hogy az épületek struktúrájában jelentősebb változásokat indikálnának.

Eredetileg a polgári építészet jellegzetessége volt a nyers préstégla alkalmazása, azonban idővel a téglaeépítészeti utat talált a tradicionális építőkultúrába és rendre megjelent fésűs beépítésű „parasztházakon” is, a „népi” építészet egyik sajátos Dél-alföldi kifejezőmódját alakítva ki.

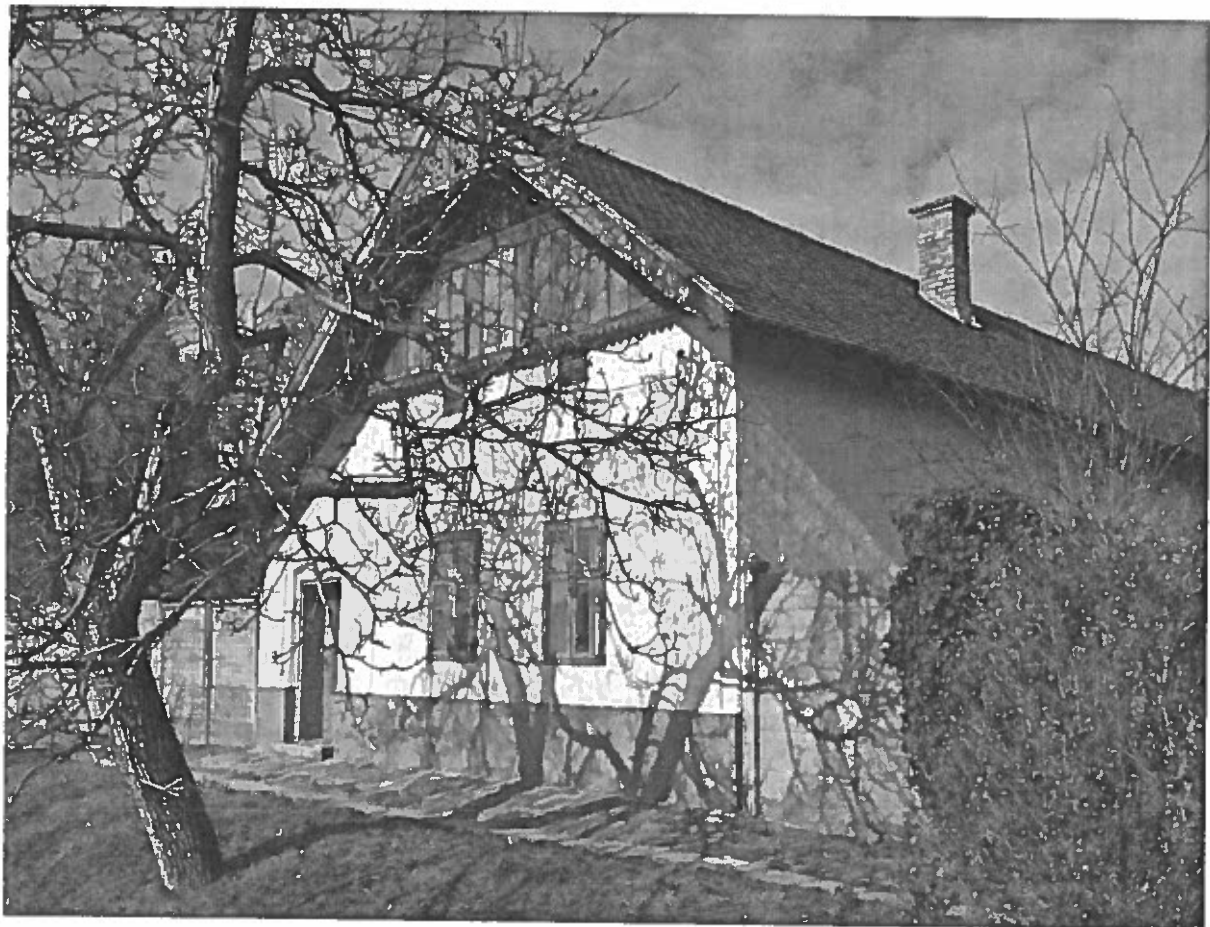

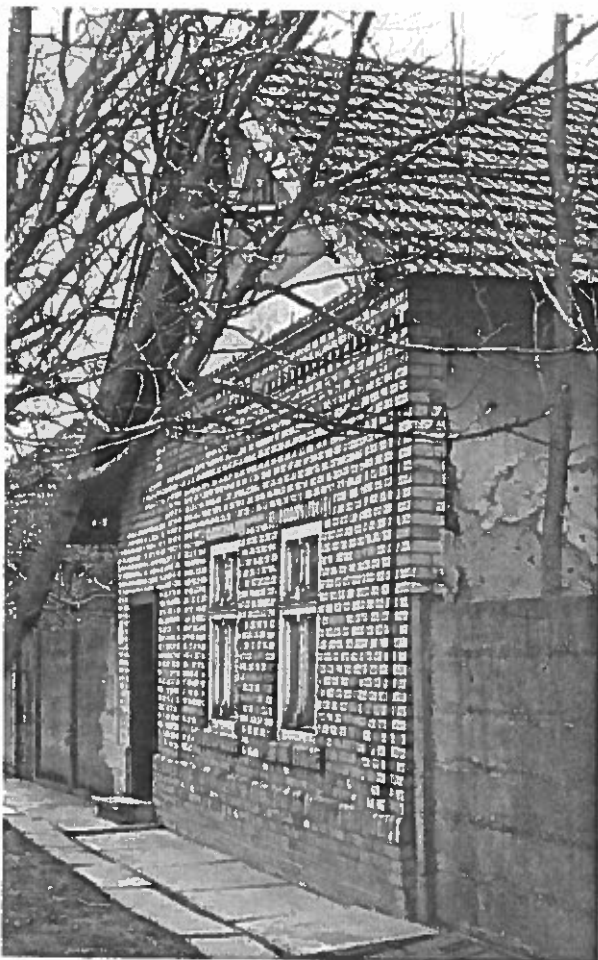

Lombfűrészszel készült, ún. „svájci” stílusú ormdísz, historizáló részletképzés, téglaburkolat és eklektikus asztalosszerkezetek. A népi tradíciót a deszkázott oromzat tulipánmotívuma és a ház fésűs beépítése, hagyományos tömegképzése képviseli.

Tótkomlós páratlanul gazdag népi építészeti öröksége át- és átszövi a településszerkezetet, sok helyen kiterjedt utcaképi együtteseket alkotva. Szerencsés adottság, hogy a népi építőkéltúra becses emlékei viszonylag jókarban vannak városszerte.

A hagyományos népi építőkéltúra ma még meghatározó módon van jelen Tótkomlós majd minden városrészében.

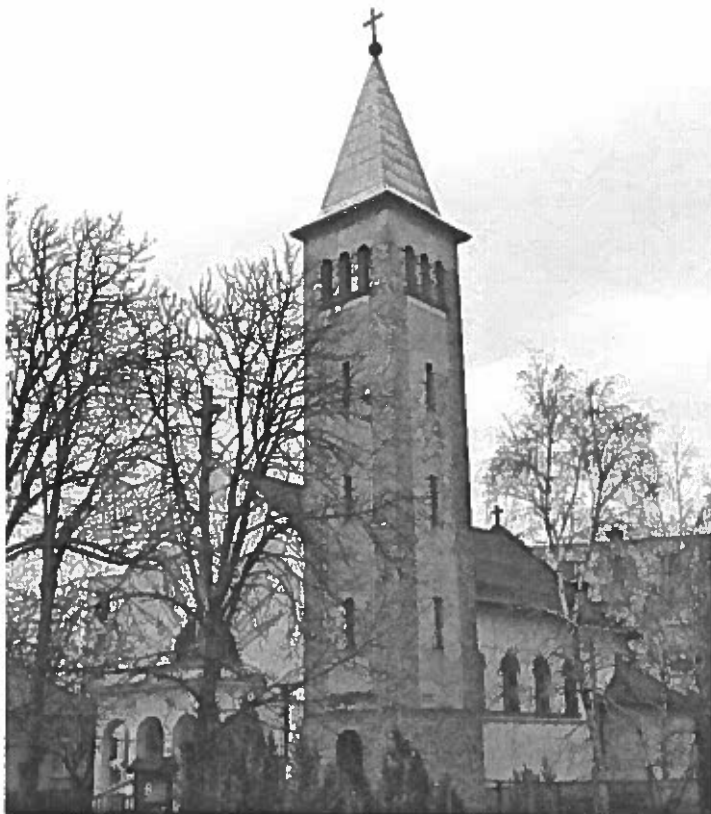
A XX. század elejének jellegzetes épületein még uralkodnak a történeti formák, de már érzékelhetők a modernizmus halovány hatásai is.

A két világháború között a modernizmus formai újításainak egy része utat talált a polgári építészetbe, azonban a Bauhaus forradalmi hevülete, világjobbító szándéka nélkül. Így jött létre, az új és a hagyományos kompromisszumaként, az a manapság leginkább „art deco”-nak keresztelt irányzat, amely ötvözte a tradicionális „magastetős” építészet megoldásait és az avantgárd modern kubizmusát, utóbbi eszmei háttére, társadalmi kötelezettségvállalása nélkül. Az 1930-es években virágzó polgári „art deco” építészet emlékei azért is különösen fontosak számunkra, mert megmutatják, hogyan lehet a lehető legegyszerűbb, szinte „eszköztelen” formálás mellett is, „erőlködés nélküli” természetes eleganciával illeszkedni egy történeti jellegű városképbe.

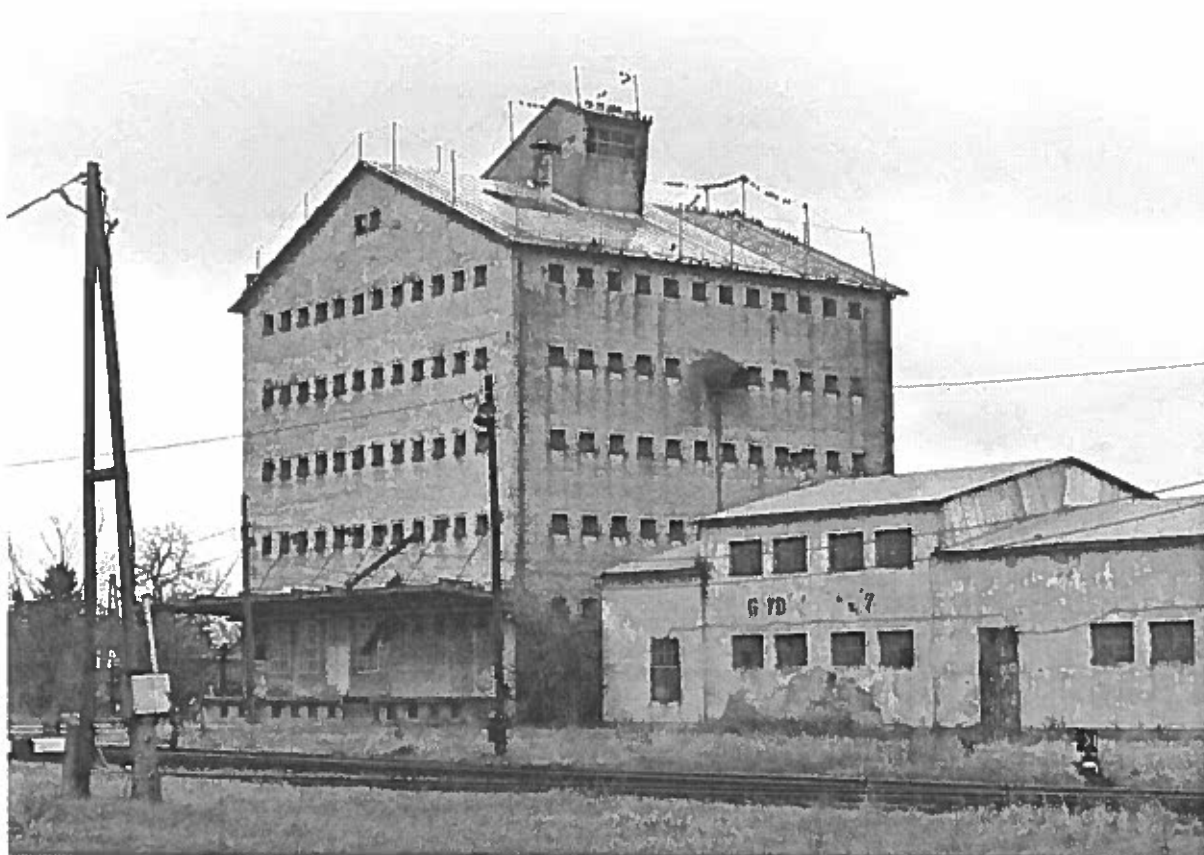

A katolikus gyülekezet 1893-ban alakult meg, a modern elemeket is mutató Szent István Király Római Katolikus templomot 1938-ban emelték. A templom két harangját a budapesti Szlezák László mester öntötte, az orgonát Vashegyi József építette. A szentmisék magyar, szlovák, sőt német nyelven is folytak a templomban.

Mária szobor és köré kialakított kegyhely 2014-ben kapott helyet a templom melletti Erzsébet ligetben.

A II. világháború utáni időszak településképet formáló, színvonalas ipari épülete a vasútállomás mellett.

A korszak kockaházakból álló, lényegében azonos alapelemekből építkező utcaképei „ízlés szerint” tarthatók kreativitást nélkülözőnek, monotonnak, de akár egységesnek is. A XX. századi magyar valóság Kádár-kockáit a korábbi egyértelműen elutasító álláspont helyett, ma már árnyaltabban ítéli meg az építészeti közvélemény. A Rendszerváltás után a korábbi kötöttségektől szabaduló, az egyéniséget előtérbe helyező harsány építészet – vagy példának okáért: korunk építészeti divattlapoktól diktált, tájidegen „mediterrán” háza – a települések hagyományos építészeti képét országsszerte „felrobbantották”, egyensúlyát felborították. E keserű általános tapasztalat felől visszatekintve mégis más színben tűnik fel az 1960-70-es évek „szürkesége”.

VÉDETT ÉPÜLETEK

Tótkomlós épített örökségének leginkább exkluzív „darabjai” az országos védeltséget élvező műemlékek. A történeti épületállomány tömegén belül a „jéghegy csúcsát” jelentik kiemelkedő építészeti, vagy történeti, néprajzi jelentőségük okán. Számukat mindenekelőtt a hivatalos örökségvédelem aktuális tendenciái határozzák meg. A jelentős műemlékek védelme csak környezetükkel együtt lehet sikeres, ezért a fontosabb műemlékek körül ún. „műemléki környezetet” jelöltek ki. A műemlékek egy jelentős hányada tartozik a népi műemlékek körébe, tekintettel Tótkomlós sajátos mezővárosi adottságaira. A népi műemlékek az „építészek nélküli építészeti” emlékei, az egykori mezőváros társadalmának ösztönös környezeti érzékét dicsérik.

Tótkomlós beépített területének jelentős részén a XVIII. század végétől a XX. század közepéig tartó időszakban emelt történeti jellegű épületállomány dominál. Az épületeknek ez a tömege alapjaiban határozza meg a jellegzetes városkaraktert. Ennek a zömében a népi építészeti és a historizáló-eklektika stílus körébe tartozó igen jelentős, nyugodtan mondhatni országos értéket képviselő épített örökségnek a megőrzése a cél a helyi védelem rendszerén keresztül. Helyi egyedi védelemben részesült mintegy félszáz épület és építmény, de bizvást kijelenthető, hogy legalább kétszer, háromszor ennyi szintén értékes objektum érdemelné hasonló státuszt városszerte. A védeltség kijelölésénél nem kizárólagosan a történeti szemléletnek kell uralkodni, hanem érvényesülni kell egyfajta általános értékrendnek, miszerint a korok környezeti kultúráját magas szinten reprezentáló épületek, építmények is védendők, függetlenül építésük idejétől.

A KÖRNYEZETI ÖRÖKSÉG NEM VÉDETT ELEMEI

Értéket nemcsak védett épületek, építmények képviselhetnek, másként fogalmazva: nem lehet minden környezeti érték védett. Az építés egyik alapvető emberi célja, hogy harmonikus környezetet teremtsen, és ha ez sikerült: „érték teremtetett”, legyen az egy nyugalmas, békét árasztó sarok, vagy kiterjedt épületegyüttes. Az épített környezet védelme, pozitív alakításának igénye jelen kell hogy legyen a főtétől a város legeldugottabb szegletéig, templomtól, lakóházon át az ipari létesítményekig. De éppen így igaz az is, hogy az elődök munkásságát tisztelni illik, függetlenül attól, hogy az Árpád-korban, vagy a létező szocializmusban tevékenykedtek. Amelyik kor nem képes megérteni az előtte szólókat, nem várhatja el, hogy vele is másként bánjanak az utána jövők. Az eddigiek alátámasztására álljon itt Meggyesi Tamás építészprofesszor néhány sora, aki a legelső között hívta fel a figyelmet a települési értékvédelemre a szervezett értékvédelem által – lehetőségek híján – nem érintett területeire. Az írás az „Utcák és terek az alföldi kertes településeken” című munkájában jelent meg, az ICOMOS által 1987-ben közzétett, az épített környezet védelmét deklaráló „Velencei Kartá”-jával kapcsolatban.

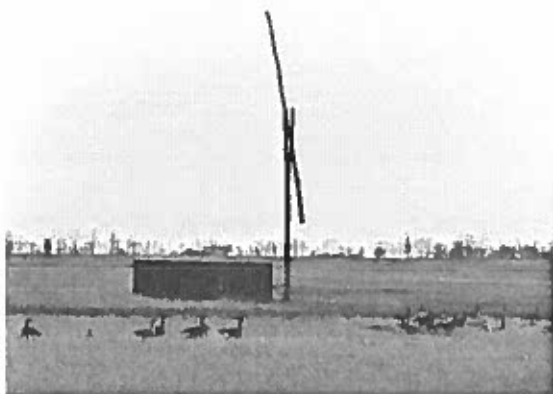
„A Velencei Karta jelentősége abban van, hogy először mondja ki: a történetiség egyetemes érték és az egyes korok emlékeit – függetlenül attól, hogy milyen régi korból származnak – települési és környezeti összefüggéseibe beágyazva kell megőrizni. Ez a felhívás meglepő azok számára, akik hozzászórtak ahhoz, hogy éles határvonalat kell vonni védett történeti és egyéb, illetve jelenkori településrészek közt. Maga a műemlékvédelem ugyan eljutott az épületegyüttesek, városrészek védelméig, ez a védelem azonban határokhöz kötött és kizárólagos: a védettség feltételezi saját ellentétét, a „nem védettség”-et és ezzel exkluzív módon kiemeli, miközben el is hanyagolja a történeti fejlődés egy-egy megnyilvánulását. A Velencei Karta nem a védetté nyilvánított településrészek és épületek számát kívánja szaporítani, hanem egy új szemléletnek ad hangot, amelyik az ÉPÍTETT EMBERI KÖRNYEZET FOLYAMATOSSÁGÁT helyezi előtérbe. Ez a szemlélet a meglévő nemesítését előtérbe helyezi a minden áron újat akarással szemben. Nem azt kívánja, hogy állítsuk meg a fejlődést és mindent úgy őrizzünk meg, ahogy az mára kialakult, hanem arra hívja fel a figyelmet, hogy a jövő csak a múlt gyökereiből táplálkozva, azt megőrizve és továbbfejlesztve „ép”-lítható, csak a folyamatosság tiszteletben tartása teremthet „egész”-séges emberi környezetet. Bármelyik rétegét is tagadjuk meg, fojtjuk el saját történelmünknek, az a nemzeti, táji, kulturális és történeti identitástudat belső meg hasonlottságához vezet. Minden igazi kultúra alapja az ősök tisztelete.”

Ahogy mondani szokták: minden kornak megvan a joga, hogy otthagyja lenyomatát a települések arculatán.

TERMÉSZETI ÖRÖKSÉG

Magyarország tájainak hivatalos rendszertani besorolása szerint Tótkomlós igazgatási területe a Körös-Maros közének dél-nyugati részén, a Békés-Csongrádi-sík kistájcsoportban helyezkedik el. Ennél általánosabb és gyakoribban használt elnevezése a tágabb környéknek a Dél-Békés, Békés-Csanádi löszhát összetétel. Ez utóbbi mindjárt utal is a legfontosabb talajtani adottságokra. A marosi hordalékkúp hátság területének nagy részét borító 2-3 méter vastagságú löszréteg az ország egyik legkiválóbb termőtalaját adja.

Az éghajlat fokozottan kontinentális jellegű. Nyáron az Alföld egyik legmelegebb területe, az átlaghőmérséklet júliusban a legmagasabb, legcsapadékosabb a június. A napsütéses órák száma meghaladja az évi 2000-et, ennél magasabb érték csak Szeged térségében mérhető. A csapadék mennyisége alacsony, ezért viszonylag gyakoriak az aszályos évek.

A táj felszíni formákban szegény, morfológiai szempontból az ország egyik legegységesebb területe. A természetes vízfolyások, felszíni vizek meglehetősen ritkák, legjelentősebb közülük a Maros elhagyott medrében csordogáló Száraz-ér. A vízi közlekedésben és a táj életében valaha sokkal nagyobb szerepet töltött be, de a folyamszabályozások óta jelentőségét veszítette, tartósan alacsony vízhozama évek óta problémák forrása, mert vízutánpótlása csak Romániából biztosítható. A földalatti vízkészletek tekintetében sokkal kedvezőbb a helyzet, Tótkomlós és környéke termálvizekben rendkívül gazdag.

A terület posztglaciális fejlődése az emberi kultúra fejlődésével párhuzamosan zajlott. Évezredes múltja tekint vissza a táj emberi lakottsága és hasznosítása, a táj mai állapotára ható legnagyobb változást a XIX. század közepétől megvalósított folyószabályozások és vízrendezések jelentették. A tájformálódásban meghatározó folyóvízi tevékenység a töredékére szorult vissza, gyökeresen megváltoztak a terület vízviszonyai és a természetes élővilág létfeltételei, a gazdálkodást kiterjesztették a vízmentesített területekre. Ez az alapvető tájtalakítás minden rombolás mellett megőrzött jelentős értékeket is. A hagyományos agrártáj mellett, mely a szántóföldi hasznosításon kívül jelentős rét, legelő, valamint vízjárta, csatornákkal, árkokkal szabdaltsémyszemlyékes területeket, szikes tavakat is magába foglal, jelen vannak az ősi szikes puszta nagy kiterjedésű maradványai, elsősorban a határ nyugati részén.

A város határa az ország legalacsonyabban erdősült területei közé tartozik. Komolyabb erdő egyáltalán nincs, de az út menti fasorok, mezővédő erdőfoltok is igen ritkák. A fásítások hiánya miatt a defláció veszélye nőhet és a talaj kiszáradása felgyorsulhat az egyébként is aszályos földiken.

Az igazgatási terület része a Száraz-ér hullámtere, melynek egy része közel természetes állapotú, más szakaszokon azonban az ér csatornázott. A Száraz-ér mente a vizes élőhelyek rekonstrukciójának fontos helyszíne. Környezetükben többnyire mély fekvésű, nádasos, vízjárta területek, illetve rét, legelő található, melyek különösen gazdagok természeti értékekben. A határban ezen felül is jelentős természeti értékek vannak még, az igazgatási terület egy része a Dél-Tiszántúl egyik legszebb pusztaegyüttesébe a védett Csanádi pusztákba tartozik. Ezen füves puszták fontosságát az adja, hogy nem másodlagosan, az ember természetátalakító tevékenységének következtében jöttek létre, hanem ősi szikesek megmaradt foltjai. Növényvilágukra a löszpuszta gyepek társulásai jellemzők. A Montág-puszta időszakos mocsarának fokozottan védett területe a Nagy-Zsombék, legmélyebb részein a gyékényes nádas a jellemző. „száraz” időszakokban főleg az ecsetpázsitosok, csenkeszesek füves szikeseit találjuk. A puszta madárvilága rendkívül gazdag: ölyvek, darvak vadludak, cankók, búbicek, gémelek, kócsagok. A természetközeli élőhelyek területén természetvédelmi kezelés, illetve természetkímélő gazdálkodás megvalósítása indokolt, ennek érdekében a vízügyi, erdészeti, mezőgazdasági és természetvédelmi tevékenységek összehangolása kívánatos. Országos jelentőségű védett természeti területnek minősül még valamennyi szikes tó, kunhalom és földvár, amelyek ún. „ex-lege”, azaz a törvény erejénél fogva védett területek.

TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

Tótkomlós beépített területe három egymástól településképi arculati szempontból is jól elkülöníthető egységre osztható. Az eltérő karakterű területek gyűrűsen helyezkednek el a központ körül, önálló településszerkezeti egységet egyik sem képez.

Az arculati eltérések a történeti korokban elsősorban a társadalmi szerkezet változásai mentén alakultak ki és helyellközettel megfeleltek a városszerkezet koncentrikus jellegének. A mezőváros központjában a legfontosabb intézmények mellett a polgári és cívis réteg kisvárosi jellegű, túlnyomórészt historizáló-eklektikus stílusú házai voltak. A központból kifelé haladva „félfalusias”, mezővárosi jellegű lakóterületek épültek ki. Végül a város lakosságának jelentős részét kitevő paraszti rétegek falusias, a mezőgazdasági jellegét erősen magánviselő lakóhelye keretezte a várostestet. Természetesen a fenti képletszerű, a részleteket elfedő jellemzés csak a településszerkezet fő motívumait próbálja megragadni, az eltérő arculatú területek át- és átszöttek egymást, határvonaluk nem éles, ahogy eltérő funkciójú területek is beágyazódtak az egyes zónákba. A város további története során, megfelelően a társadalmi-, gazdasági- és mindenekelőtt a politikai környezet újfajta igényeinek egészen más karakterű területek is létrejöttek, miáltal a településszövet egyre inkább mozaikossá vált. A két világháború közötti időszak családi házas telepei még a tradicionális településszerkezeti hagyományokat követték, de az ipartelepek, majd később a lakófunkciójú telepek laza, teletszerű beépítéseikkel már egy egészen más világot képviseltek, ahol az addig megszokott viszonyítási pontok megszűntek.

A fenti gondolatmenetet követve jelöljük ki Tótkomlós eltérő településképi arculatú területeit, elsősorban az alapvető jellegvonásokra, kevésbé a részletekre fókuszálva. A térbeli dimenziókon (beépítési mód, jellemző építménymagasság, stb.) túl vizsgáljuk az időbelieket is, és nem utolsósorban azt, milyen településképi karakter „megcélzása” kívánatos a jövőre nézve.

műholdkép: Google Earth

TÖRTÉNETI BEÉPÍTÉSŰ TERÜLETEK

A területeken a zömmel foghíj-beépítés jellegű átépülések dacára döntően még a történeti épületállomány dominál, azaz a központ korábbi előzményeket is őrző historizáló-eklektikus jellegű kisvárosias településképe. Legtöbb értéket talán Tótkomlós szűken vett centrumának környezete tartogat, amely a város feltétlen megóvásra érdemes öröksége.

A területen van a környezeti örökség országos és helyi védelme számára ténylegesen és potenciálisan fontos elemek jelentős része, sok helyen máig egységes utcaképeket alkotva.

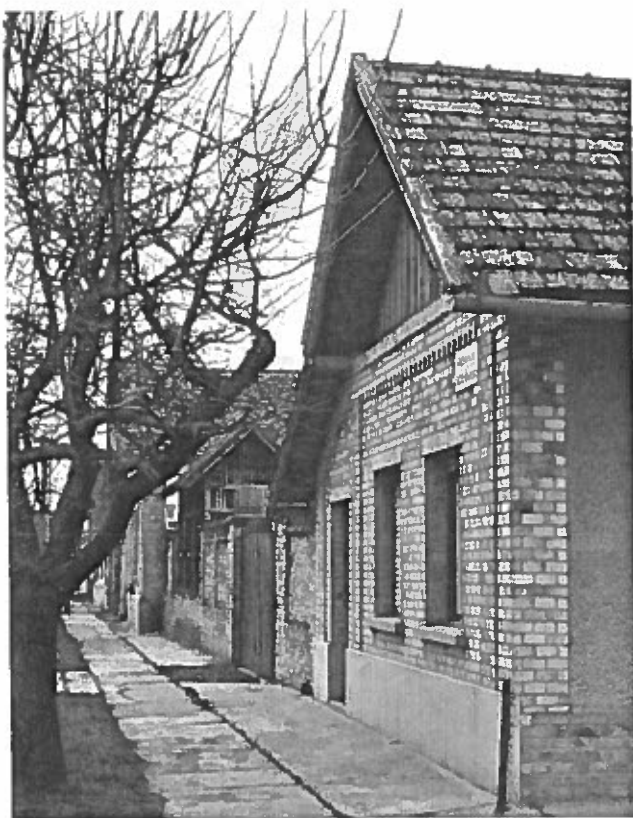
A központban a zárt térfalakat eredményező utcával párhuzamos tömegű, zártosuló beépítések uralkodóak, de megtalálhatók ettől eltérő beépítési módok is. Az épületek túlnyomórészt nyeregtetűsek, bonyolult tetőidom, nem jellemző. A tömegformálás többnyire egyszerű, szimmetrikus, illetve szimmetriára törekvő, a homlokzatképzés sajátossága a horizontális tömegeket ellenpontoszó, a nyílástengelyek álló formátumú ablakaitól meghatározott vertikális tagolás, valamint a bejáratok hangsúlyos kialakítása. A fent jellemzettől markánsan eltérő bonyolultabb tetőfelépítmény, expresszív tömegformálás jobbára a legszűkebb városmagot övező épületeken fordul elő, általában nem függetlenül az adott épületnek a város életében betöltött nagyobb jelentőségétől, településképi szerepétől.

A területen a megőrzött történelmi arculat megőrzése, továbbfejlesztése a cél. Ennek eszköze egyaránt lehet az építészeti, történelmi, város- és utcafépi szempontból fontos épületek értékőrző korszerűsítése, felújítása - legyen az védett, vagy nem védett -, valamint a XXI. század kortárs építészetét minőségi módon interpretáló újabb alkotás, foghíjbeépítés. Utóbbi esetén alapkövetelmény, hogy a helyi építészeti hagyományokat tiszteletben tartó, azokhoz igazodó legyen, kerülve a környező épületállomány történetiségét hamis, feleslegesen archaizáló architektúrával relativizáló megoldásokat. Az illeszkedés „játékszabályait” betartó új alkotás mindenkor legyen saját korának „gyermeké”.

MEZŐVÁROSI TERÜLETEK

A városközpontot övező mezővárosi területek beépítése több évszázados történeti előzményekkel rendelkezik, a településkép azonban mára meglehetősen változatossá vált, amelynek egyik oka, hogy a térfalak eleve nem záródtak oly mértékben, mint a centrumban, sokkal több a fésűs beépítésű porta. Számos történeti érték található még a területen, amelyek sok esetben dominálnak az utcaképekben. A terület épületállománya heterogén, jellemző a népi építészet, helyenként megtalálhatók a historizmus-szecesszió emlékei, sokszor erősen átépített formában, valamint a XX. század közepének és a XXI. század elejének jellemző lenyomatai.

A területen a megőrkölt mezővárosi arculat megőrzése, továbbfejlesztése a cél. Ennek eszköze az építészeti, történeti, város- és utcaképi szempontból fontos épületek értékőrző korszerűsítése, felújítása, valamint újabb alkotás, foghíjbeépítés. Utóbbi esetén alapkövetelmény, hogy a helyi építészeti hagyományokat tiszteletben tartó, azokhoz igazodó legyen.

ALACSONY INTENZITÁSÚ BEÉPÍTÉSEK

A területen jellemzően egyedi – családi - házas tömbök találhatók, telkenként egy rendeltetési egységgel, melyek beépítési módja legtöbb esetben szabadon álló, oldalhatáros, esetenként zártosú vagy ikres. A hagyományos beépítési módok mellett megtalálhatók az 1970-80-as évek kedvelt csoportos beépítési módjai is. Az újabban kialakult tömbökben szinte kizárólagosan az előkertes épület elhelyezés uralkodó, de a korábbi eredetű beépítésekben gyakori az utcafrontos elrendezés.

„EGYÉB” TERÜLETEK

Az előző kategóriákba nem besorolható, döntően nem beépített jellegű területek, mindennek előtt a határ, a nagyobb zöldfelület jellegű területek, sportpályák, temetők, az ún. települési kihelyezett funkciók területe, amelyek sok esetben sajátos arculattal rendelkeznek, ezek azonban annyira szerteágazók és speciálisak, hogy átfogó jellemzésük nem lehetséges.

Az egykori Tótkomlósi tanyavilág régi települési hagyományokkal rendelkezik. A tanyás területek legnagyobb részéről a lakosságot az 1950-es évektől kezdődően a belterületekre, tanyaközpontokba kényszerítették, ezért a tanyák jelentősége mára erősen lecsökkent, bár el nem tűnt. A jellegzetes Tótkomlósi tanyák általában sortanyaként állék meg a határt.

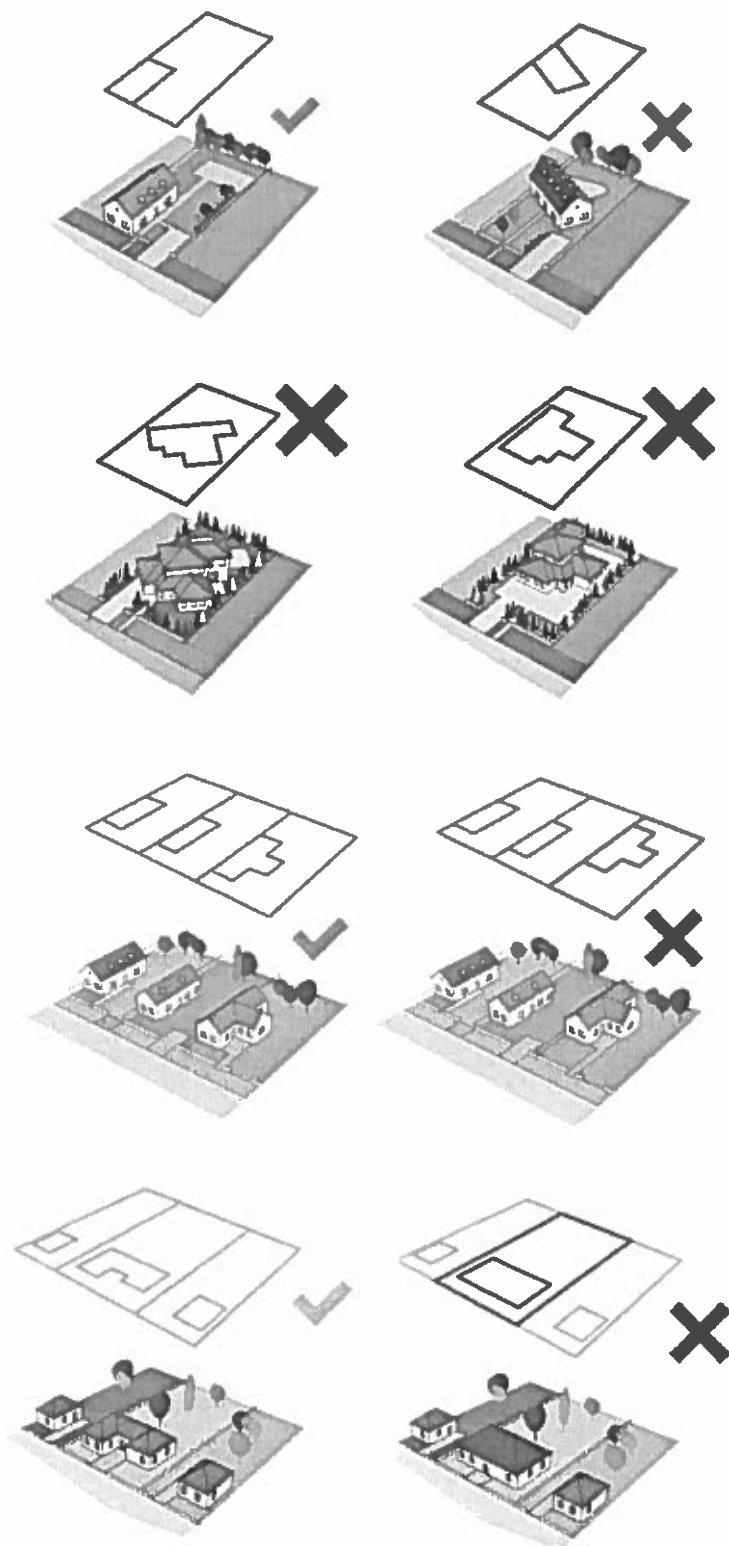
A város külterülete jellegzetes kultúrtáj, amely az elmúlt 250-300 év műszaki beavatkozásai során alakult ki. A környezet mai jellegvonásai mindennekekött az Alföld vízmentesítési munkálatainak hatására jöttek létre. Az így előállt mozaikos tájszerkezetben erdőfoltok, legelők, szántóföldek, majorok, az egykori és mai tanyák váltakoznak meglehetősen sűrűn, gazdagon sokszínű árnyalatot adva a tájképnek.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Az alábbi fejezet célja, hogy segítséget nyújtson néhány gyakran felmerülő építészeti, településépítészeti kérdésben, bemutatva azokat a lehetséges válaszokat, amelyek az esetek döntő részében működőképesek. A szépség sokféle lehet. Tekintettel arra, hogy településesztétikai kategóriáink nem feltétlenül objektív megítélés nyomán alakultak ki, nem szeretnénk kizárólagos érvénnyel állást foglalni, leszűkíteni a lehetőségeket. Viszont szeretnénk bemutatni, hogyan kerülhetők el a legáltalánosabb hibák, fenntartva a lehetőségét annak, hogy ugyanazon problémafelvetésre egészen más helyes megoldások is létezhetnek. Az alábbi ábrák nem az építési előírások, szabályzatok rajzos illusztrációi, hanem a környezetbe való illeszkedés, a tradíciókhoz történő kapcsolódás fontosságára, annak előnyeire hívják fel a figyelmet.

RAJZOS „SILLABUSZ”

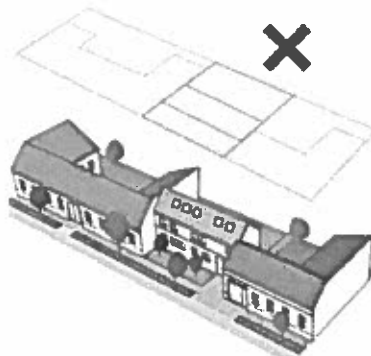
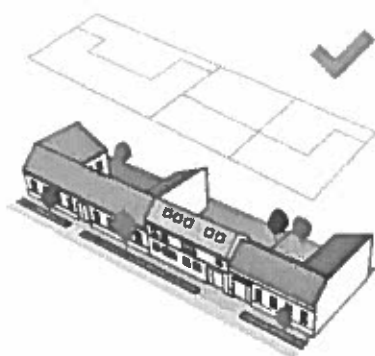
Telepítés, beépítés

Az épületek elhelyezésekor figyelembe kell venni a telek geometriai adottságait, attól indokolatlanul eltérni nem szerencsés. Az utcáfronttól túlságosan hátrahúzott épületelhelyezés általában kedvezőtlenül befolyásolja a telekhasználatot, a ház mögötti belátástól védett, intím kert területe leszűkül.

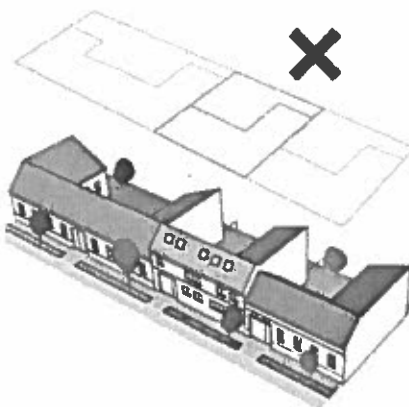
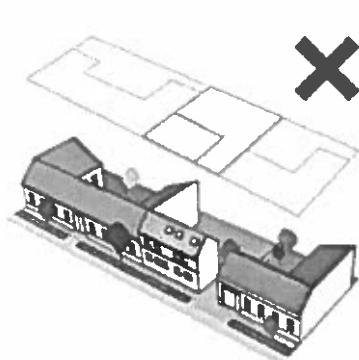

Az épület telepítésekor figyelembe kell venni a szomszédos épületek elhelyezkedését. A már meglévő szomszédos épületek által meghatározott beépítési vonaltól való bármilyen irányú eltérés legtöbbször kedvezőtlenül befolyásolja az utcaképet.

Az átlagosnál szélesebb telek esetében is fontos az utcakép ritmusának megőrzése.

Zárt sorú beépítés esetén különösen fontos az utcavonal tartása, hogy a szomszéd épületek tűzfala takarva legyen.

A zárt térfal megszakítása takarás nélküli tűzfalakhöz vezethet, ahogy újabb oldalszárnnyak építése is.

Magasság

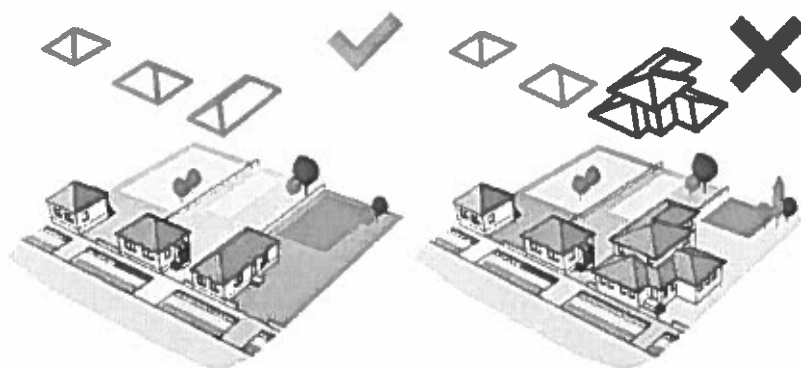
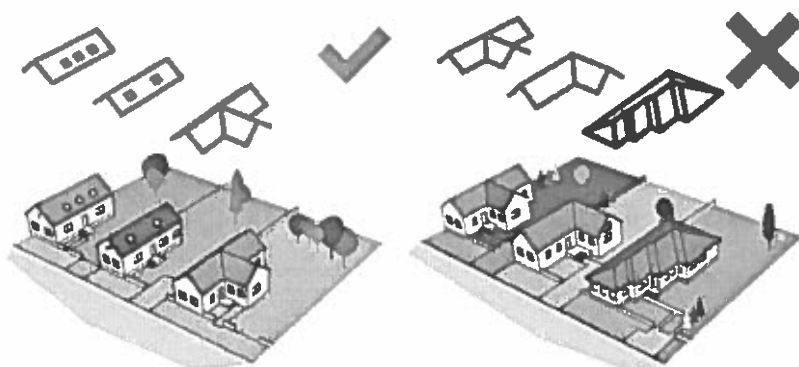
Az épület magasságának meghatározásakor figyelembe kell venni a szomszédos beépítések magasságát. Közel azonos magasságú épületek emelésével általában könnyebben alakul ki harmonikus utcakép és a szomszédos beépítések benapozása is kedvezőbb lesz.

Az épületmagasság meghatározásakor el kell fogadni a környezet kialakult jellegzetességeit. Az épületszintek „elrejtése” (pl. tetőszerű szerkezetekben) általában kedvezőtlen építészeti megoldásokhoz, kevésbé harmonikus településképekhez vezet.

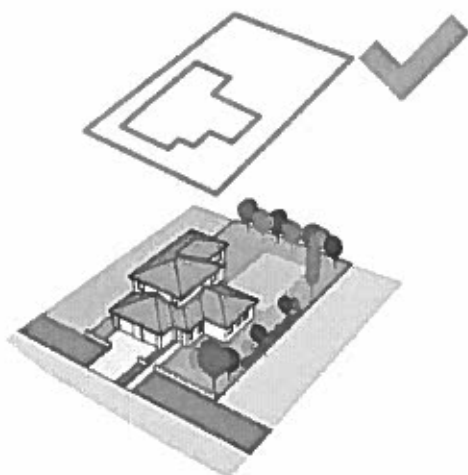

Tetők

Az újonnan épülő épület tömegének meghatározásakor figyelembe kell venni a környező épületek tetőzetének hajlásszögét. A szomszédokétól túlzottan eltérő hajlásszöggel épülő tetőzet megbonthatja az utcakép egységét. A magyar települési kultúrában a 40° körüli tetőhajlásszög általános, megfelelően az ország éghajlati adottságainak.

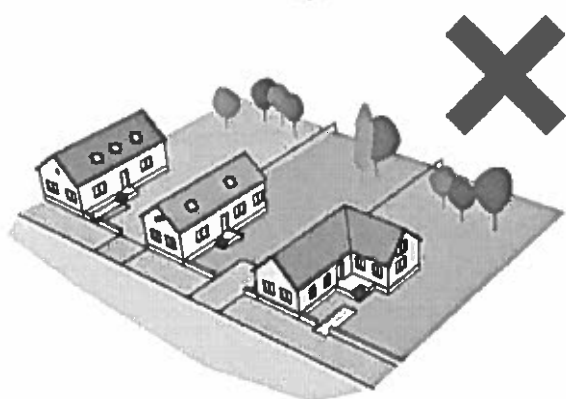

Az újonnan épülő épület tömegének meghatározásakor figyelembe kell venni a környező épületek tetőzetének formai jellegzetességeit. A túlzottan mozgalmas, vagy a környező tetőfelületek jellegétől elütő új tetőzet megbonthatja az utca- és településképet.

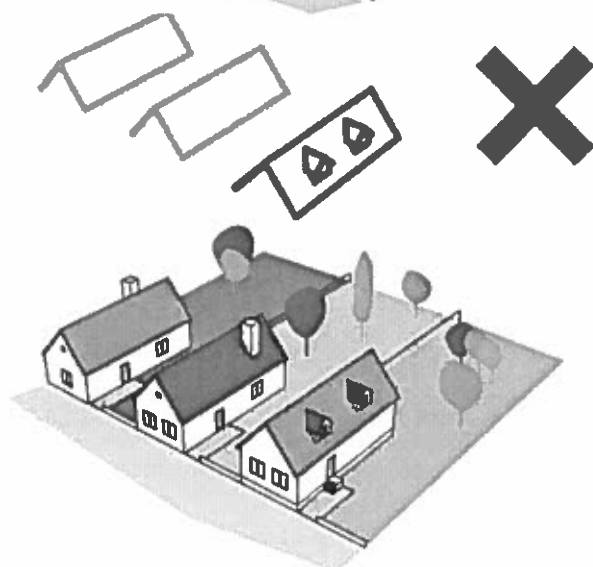

Tetők

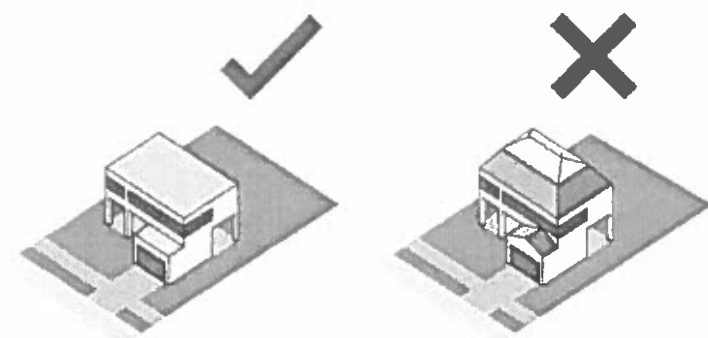
Mozgalmas tetőfelületek általában tágas, szabadon álló beépítésű telken álló, tagolt tömegű, „villa”-jellegű épülettömegek fölött nyújtanak elfogadható építészeti megoldást.

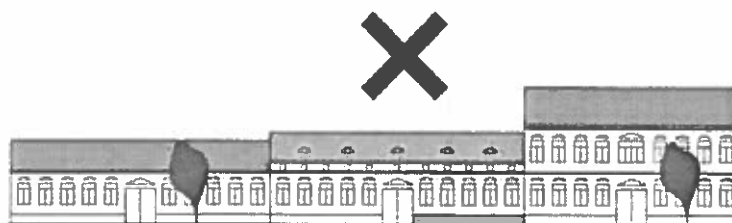
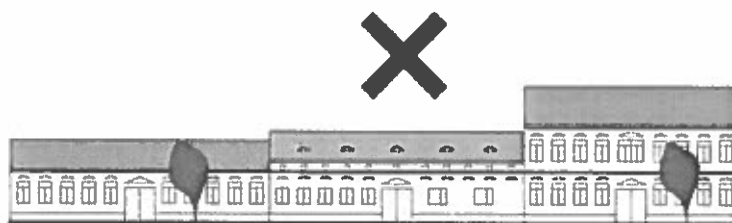
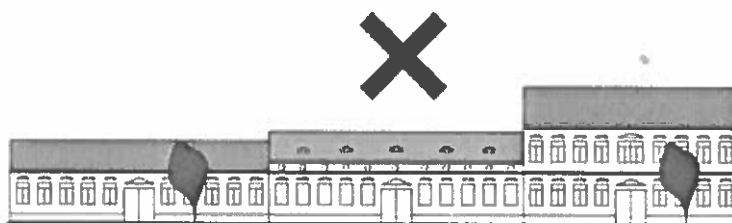
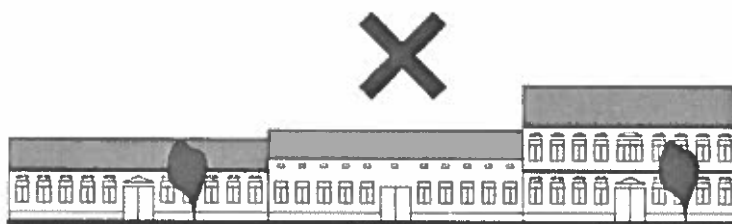
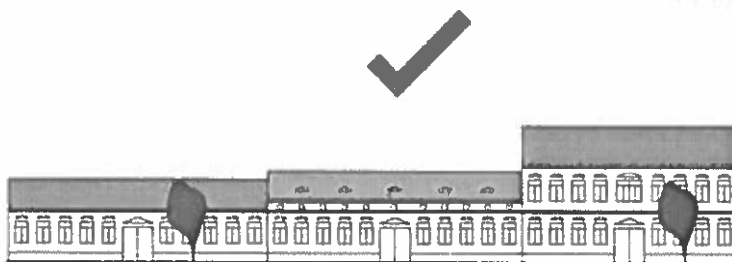
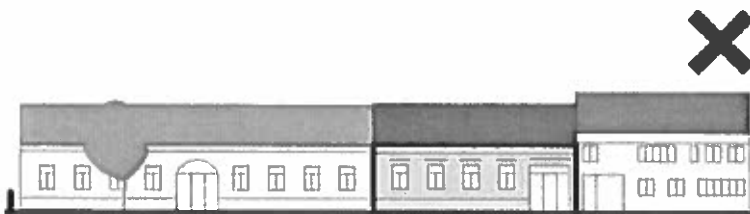
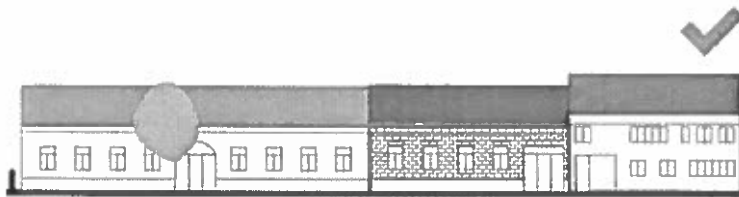
Környezetétől túlzottan elütő anyagú, színhatású, textúrájú tetőhéjázat alkalmazása általában kedvezőtlenül befolyásolja az utca- és településképet.

A tetőfelépítmények idegenek a hagyományos magyar települési kultúrától, hangsúlyos alkalmazásuk kedvezőtlen hatású az utcaképre.

Általában akkor jön létre az utca- és városképek szempontjából megfelelő megoldás, ha az épület tömegformájának, homlokzatképzésének jellege, a választott „stílus” és a „főlőtte” lévő tető formája, anyaghasználata összhangban van.

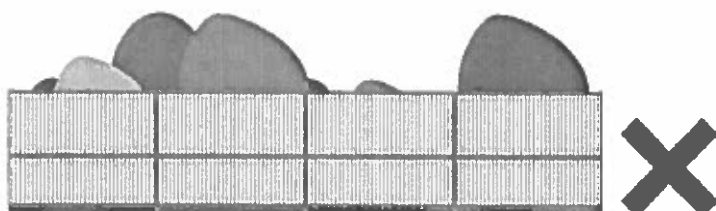
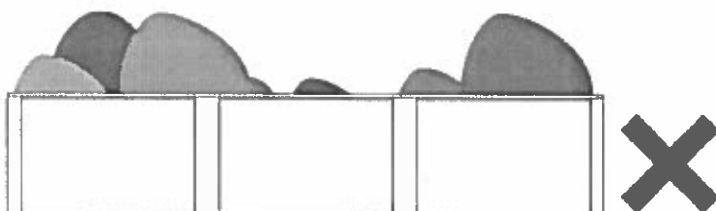
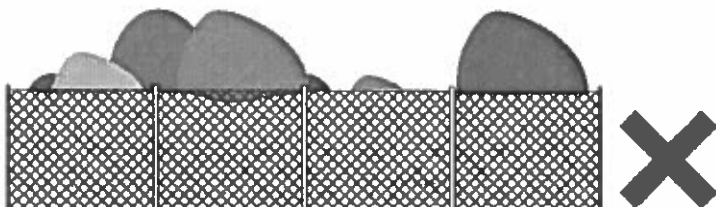
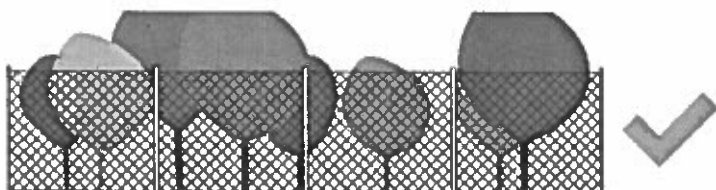
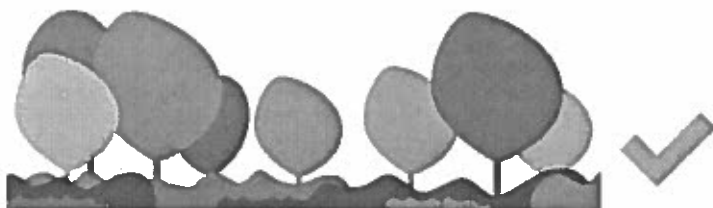
Homlokzatképzés

Az újonnan épülő épület homlokzati kialakításának meghatározásakor figyelembe kell venni a környező épületek homlokzatképzési jellegzetességeit. A színében, anyaghasználatában túlzottan változatos, vagy a környezetétől elütő új homlokzat megbonthatja az utca- és településképi egységét.

A felújítandó épületek esetében szerencsés megőrizni a homlokzatképzési jellegzetességeit, ha azok környezetükbe illeszkednek. A történeti épületek tagozatának eltávolítása, a nem megfelelő színezés az utcakép jellegének eltűnéséhez, harmóniájának felbomlásához vezethet.

Az újonnan épülő épület homlokzati kialakításának meghatározásakor figyelembe kell venni a környező épületek homlokzattagolásának főirányait. Tótkomlós meglévő épületeinek többsége függőleges tengelyekbe rendezett álló formátumú nyílásokkal épült, így homlokzatuk alapvetően vertikális jellegű.

Meglévő történeti épület felújításakor, korszerűsítésekor törekedni kell a Tótkomlós arculatát alapvetően meghatározó stílusi jellegzetességek megőrzésére. A tagozatok eltávolítása a ház jellegének elvesztéséhez vezet, ahogy általában kedvezőtlenül befolyásolja a homlokzati megjelenést és ezzel az utcaképet a nyílászárók osztásának elhagyása, de még inkább azok formájának, tengelyrendszerének megváltoztatása. A felújításkor szerencsés az egész épület egy egységként való kezelése, a teljes homlokzat egységes felújítása, függetlenül a tulajdonok megoszlásától.

Kerítések

A kerítés az épületeknek az utcaképet alapvetően befolyásoló kiegészítője, ezért formájának, anyagának meghatározásakor figyelembe kell venni a terület jellemzőit a szomszédos telkeken alkalmazott megoldásokat. A „zöldövezeti” jellegű területek oldott településképezének alapfeltétele a telkek átláthatósága, ezért ezeken a területen tömör, vagy az átláthatóságot gátló megoldások (pl. nádszövet) alkalmazása nem szerencsés.

A kerítések anyagának éppoly igényesnek kell lenni, mint az épületekének, ideiglenes jellegű megoldások, környezetbe nem illő anyaghasználat akadálya lehet az utcaképek harmonikus alakításának.

Kerítések

Előkeres beépítés esetén tömör kerítés alkalmazását kerülni kell.

Az előkerteket lehetőség szerint zöldfelületként, ténylegesen „kert” módjára kell kialakítani. Az előkert egy részének leburkolása, csak indokolt esetben, az épületekbe történő bejutás céljából elfogadható.

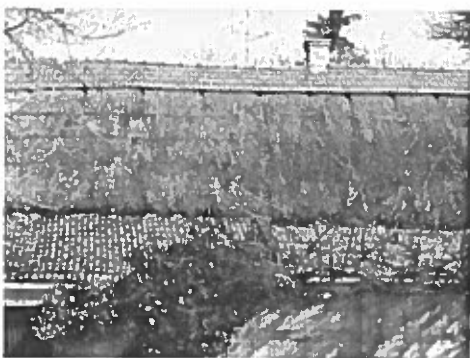
TETŐK

Tótkomlós építészeti örökségének túlnyomó hányada viszonylag egyszerű, homlokzati megjelenésében szimmetrikus, metszetében sokszor aszimmetrikus (utca felől térdfalas, süllyesztett fedélszékű), különösebb felépítmény nélküli nyeregtetővel épült. Bonyolultabb tetőfelépítmény az épületeken nem jellemző.

A történelmi korszakokban manzárdtető ritkán fordul elő, inkább XX. századi épületeken látható, de kijelenthető, hogy általában az alapvető építészeti hagyományoktól idegen. A XX. század második felétől, a modernista építészeti térhódításával jelennek meg a lapostetők, jó néhány településépítészeti konfliktus forrásává válva.

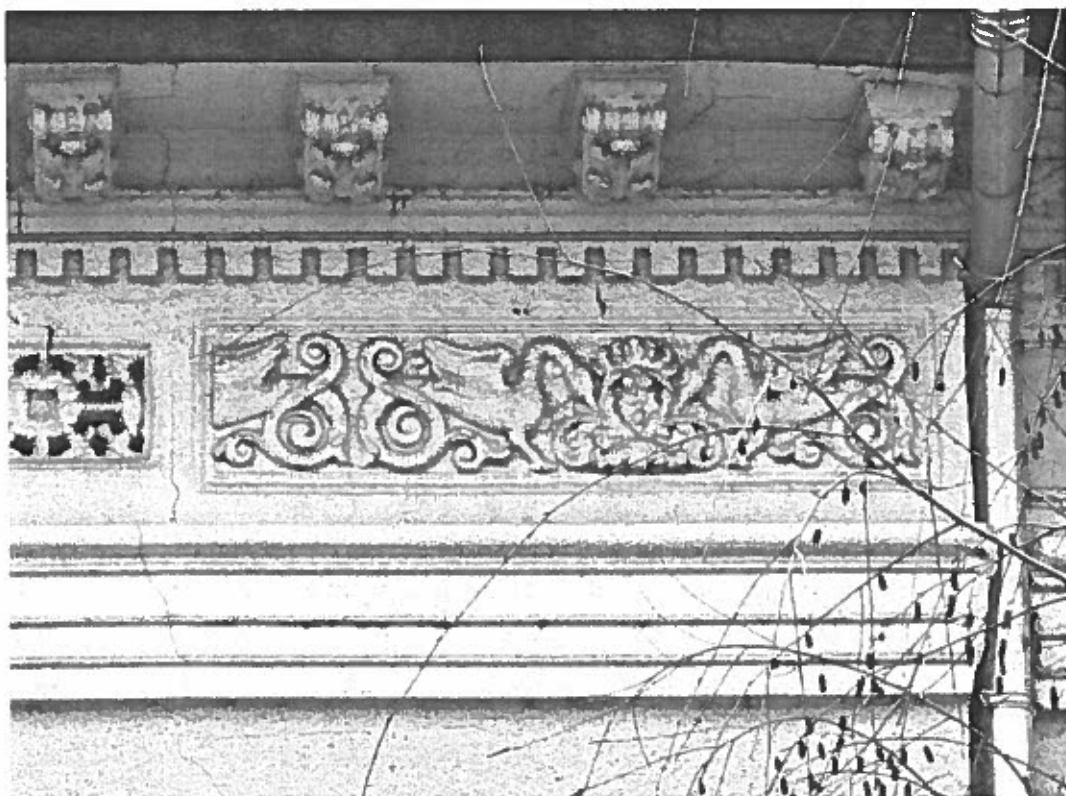
A magastetők héjazatának anyaga a településképek harmóniájának fontos összetevője. A hazai meteorológiai viszonyokhoz, az építéstechnikai adottságokhoz, Tótkomlós történetileg kialakult sziluettjéhez alapvetően a (lehetőleg természetes színű, texturájú) pikkelyfedések illeszkednek. A „pikkely” kifejezés itt elsősorban arra utal, hogy viszonylag kisméretű elemek egymásra takaró rendszeréből áll össze a fedés, amely struktúra a legkülönbözőbb méretű és geometriájú tetőfelületek fedésére alkalmas. A tradicionális népi építőművészet kedvelt héjazati anyaga a nád.

TAGOZATOK, ÉPÜLETORNAMENTIKA

Tótkomlós történeti építészetének alapvető jellegzetessége a legkülönfélébb építészeti tagozatok alkalmazása. A házak túlnyomó részének alapfelépítése, tömegformálása lényegében megegyezik, a korstílus követelményeinek tagozatok és épületornamentika alkalmazásával feleltek meg. A tagozatrendszerek kezdetben a klasszikus formatan szabályai szerint alakultak, a későeklektika és szecesszió korában azonban fokozatosan egyedivé váltak.

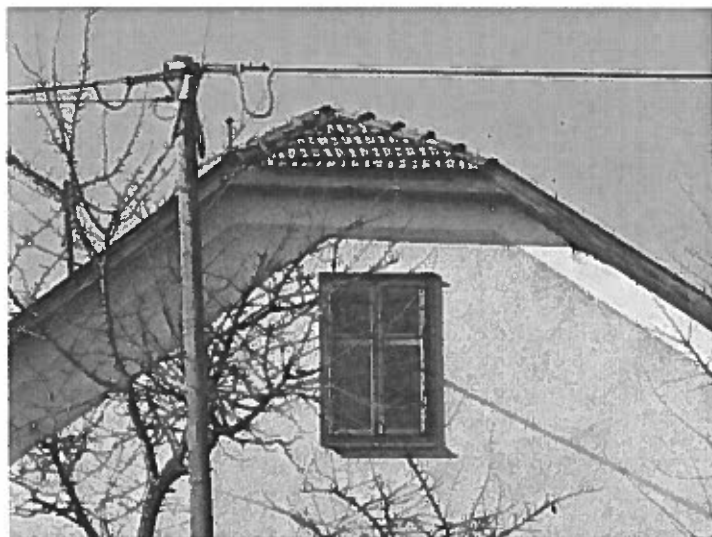
Eklektikus tagozatok utcával párhuzamos tömegű házakon. Az épülettagezatok minél plasztikusabb megformálása gyakorlati jelentőséggel is bír. Az erősen kiülő szemöldökpárkány esztétikai szerepe mellett a csapóesőtől is védte az alatta elhelyezkedő nyílászáró szerkezetet.

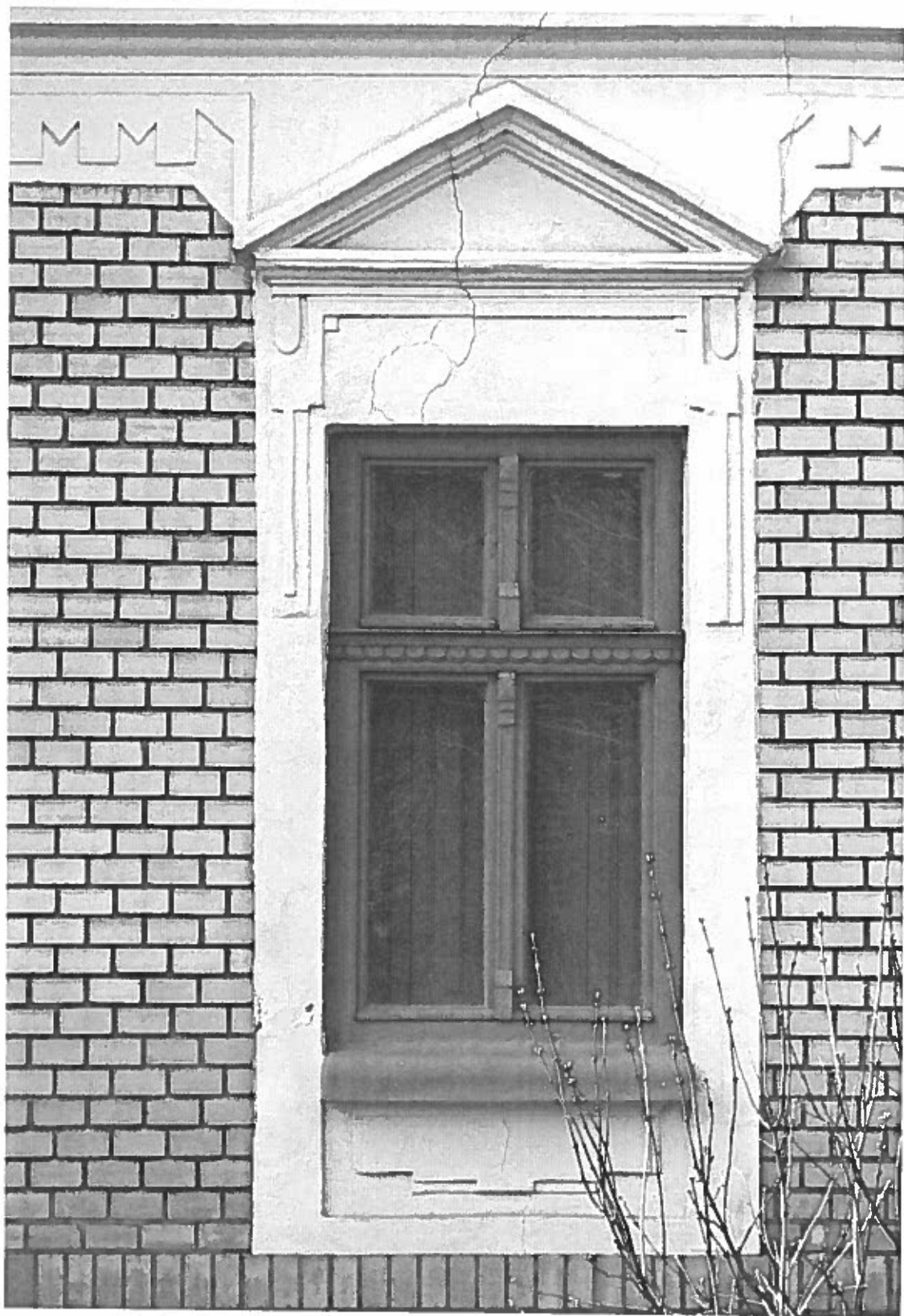

ABLAKOK

A helyi építészeti örökségre általában az egyszerű tömegformálás jellemző, éppen ezért is kaptak nagyobb hangsúlyt a nyílások. Az ablakok keretezésére, a nyílászárók asztalos szerkezetének igényes kialakítására különösen nagy energiákat áldoztak.

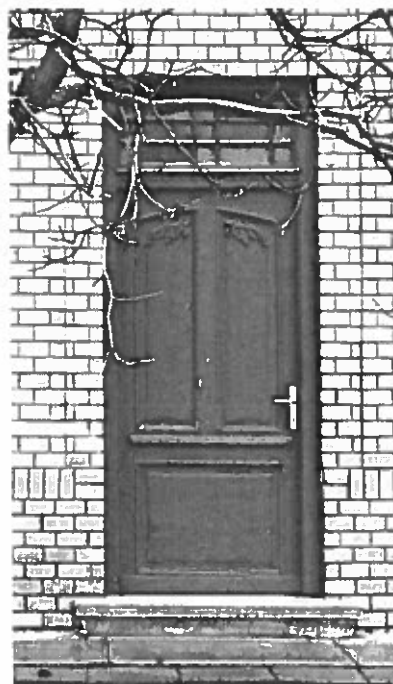

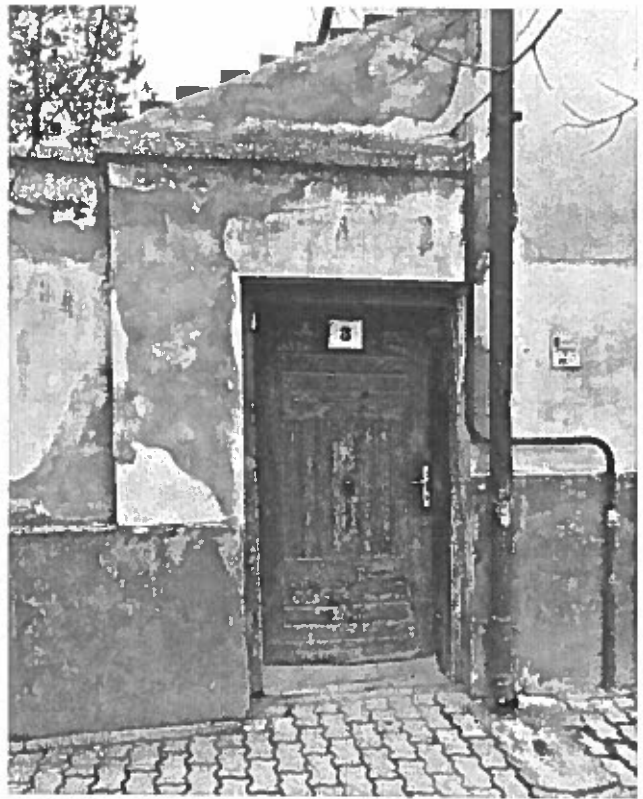

A bejáratok kitüntetett pontjai az épületeknek, ennek megfelelő megformálással. Igaz ez a keretezésre, amely általában tagoltabb, mint az egyéb nyílászáróké, és igaz a nyílászáróra, amely egyedi iparos munka.

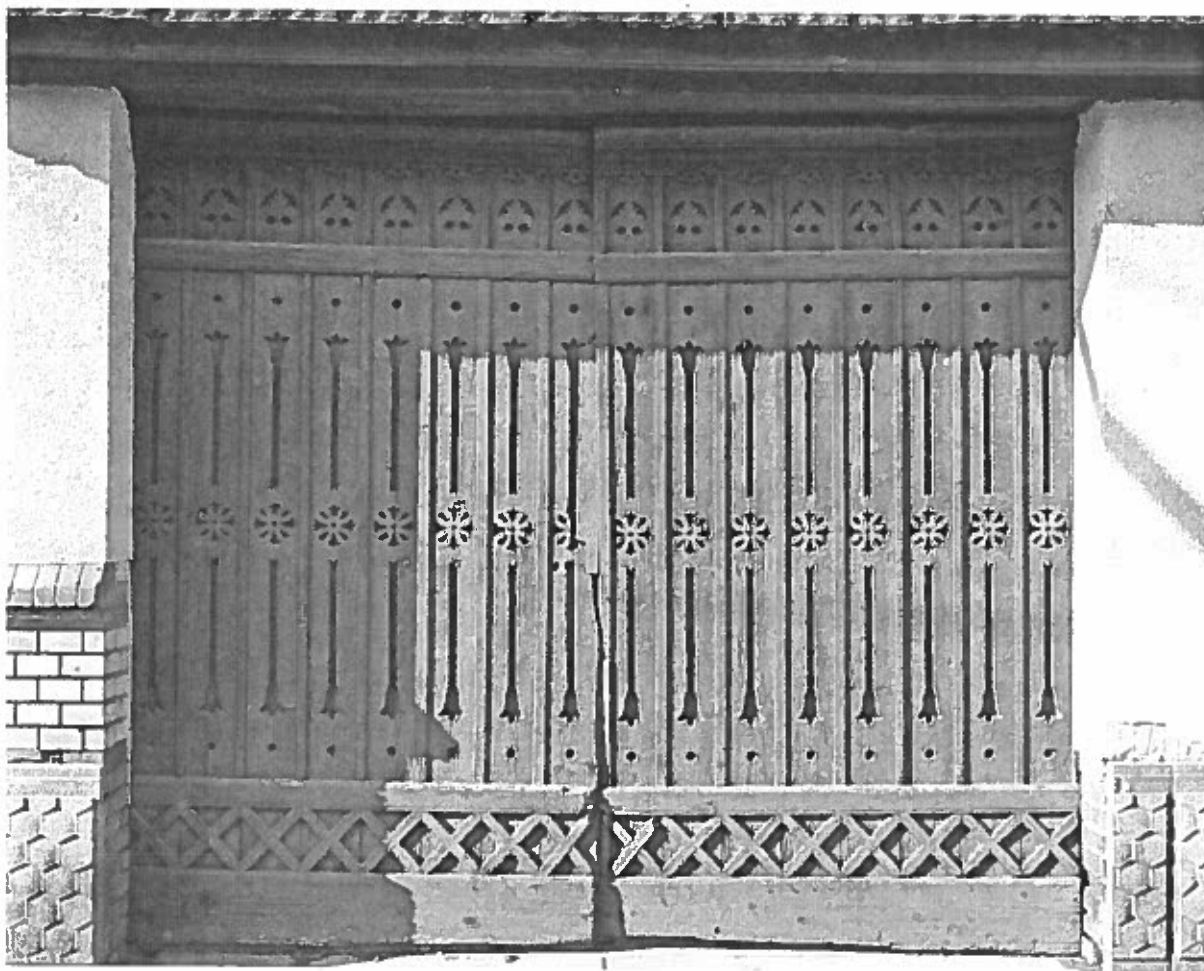
BEJÁRATOK

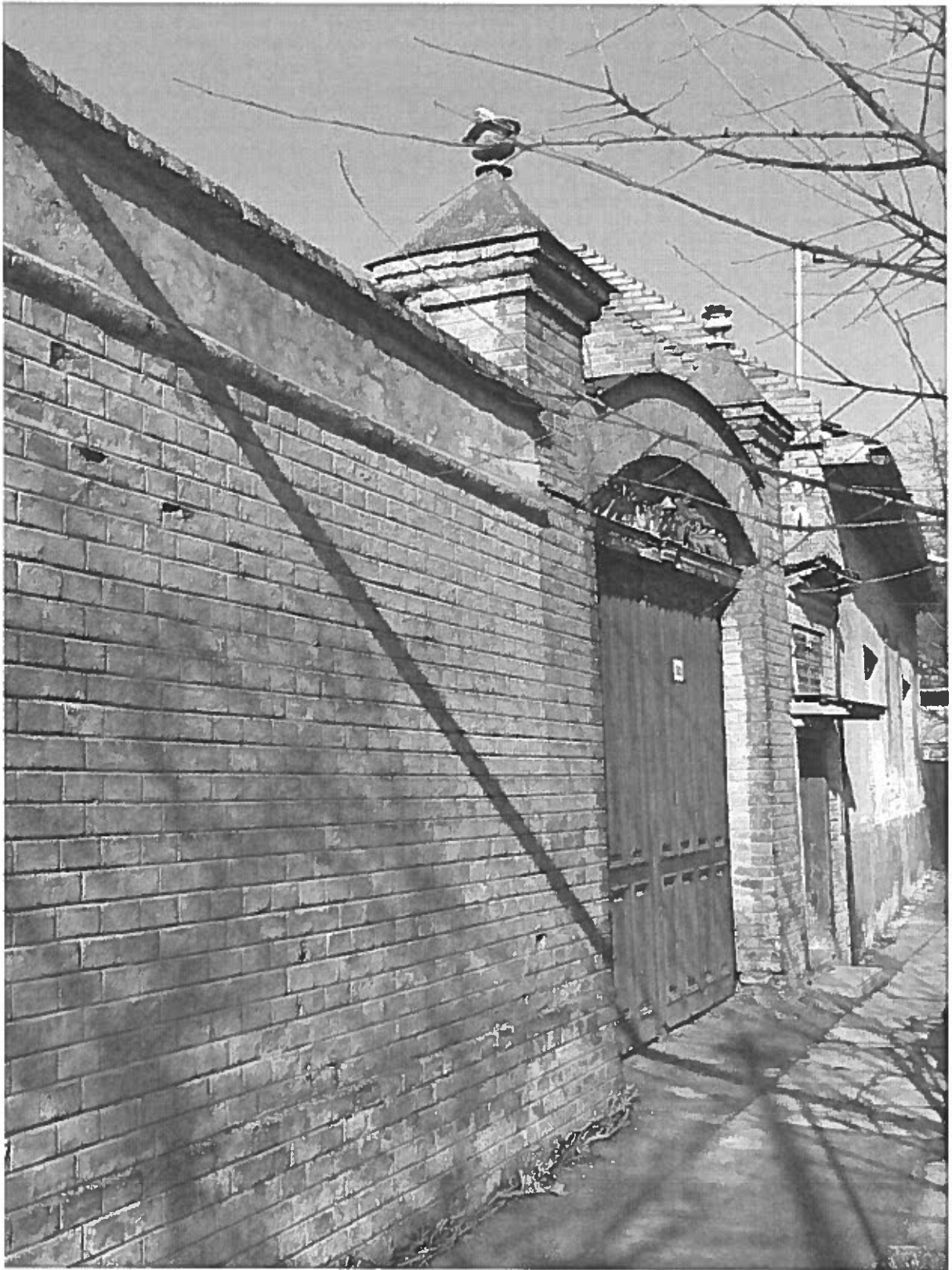

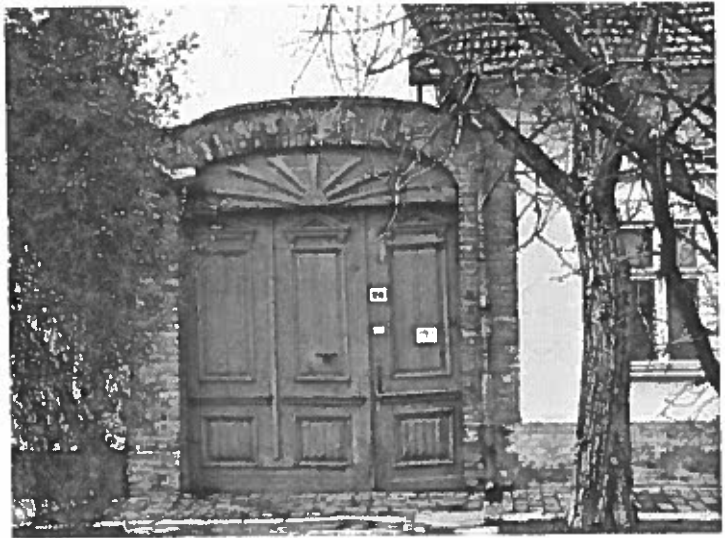
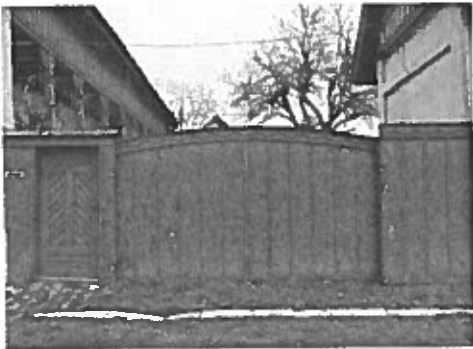
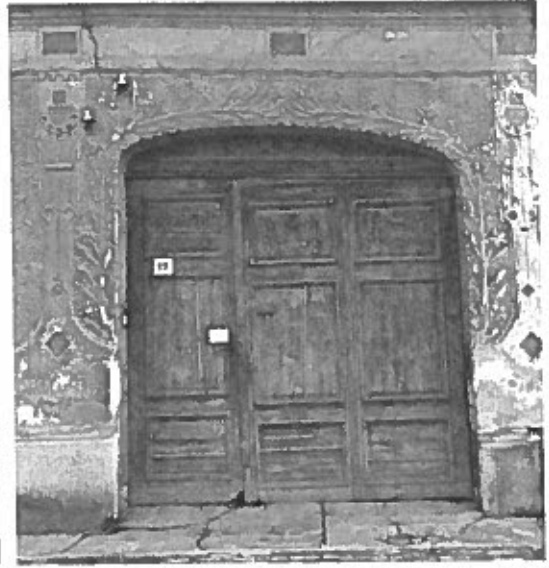
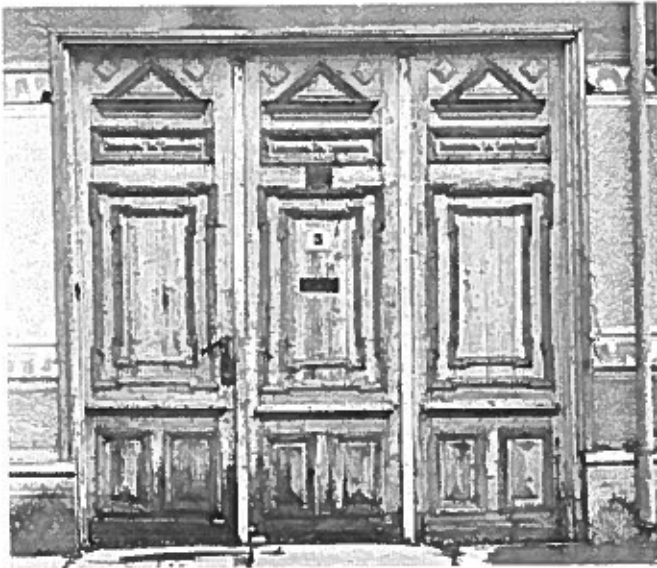

KAPUK

A kapuk jelentőségét nem lehet túlhangsúlyozni. A kapuszárnyak igényes, „strapabíró” szerkezetek a legkülönbébb tagozatokkal, kovácsoltvas kiegészítőkkel. Természetesen már a kapunyílás is megkapja az őt megillető frekvenciát és kiképzést. Mennyire más ez, mint korunk lélektelen garázskaui!

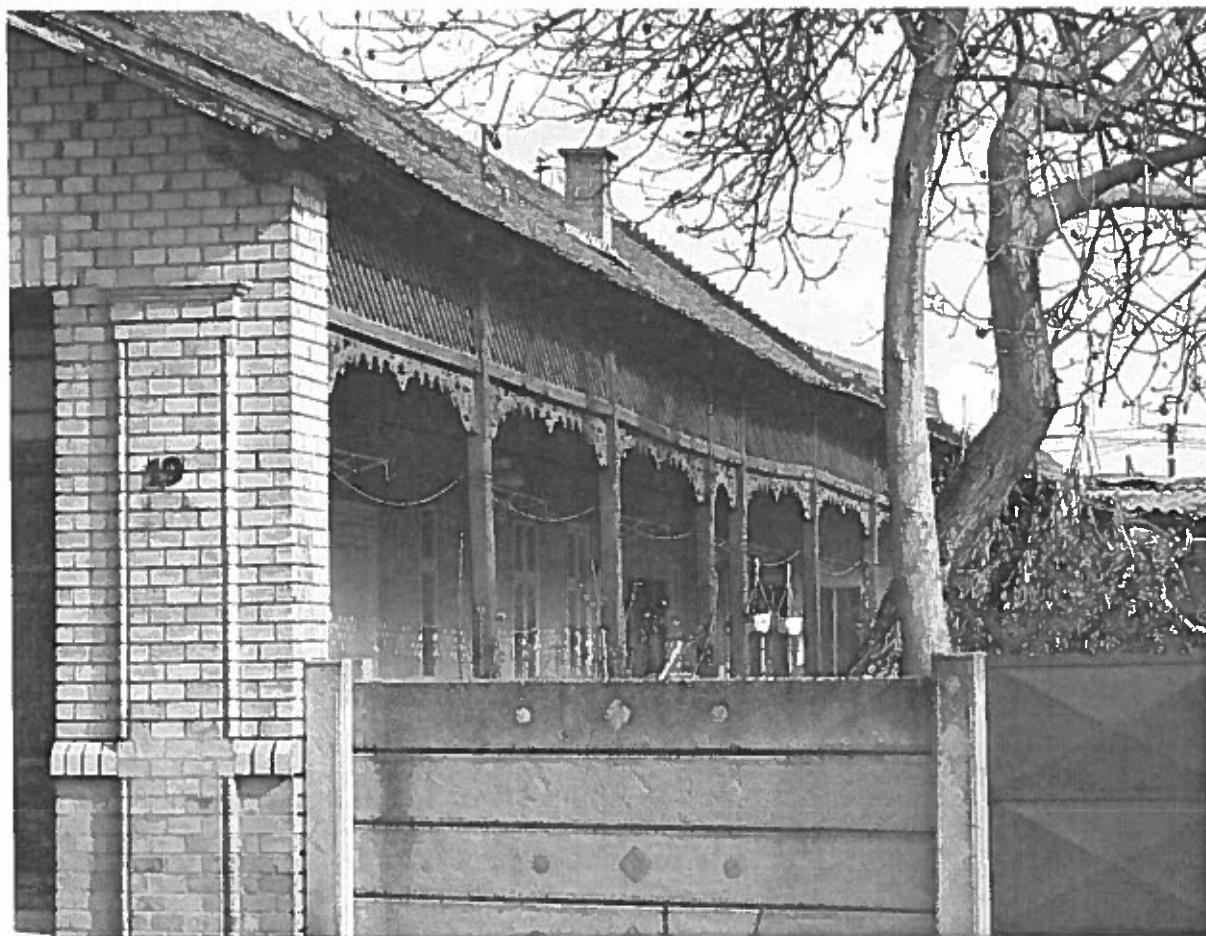
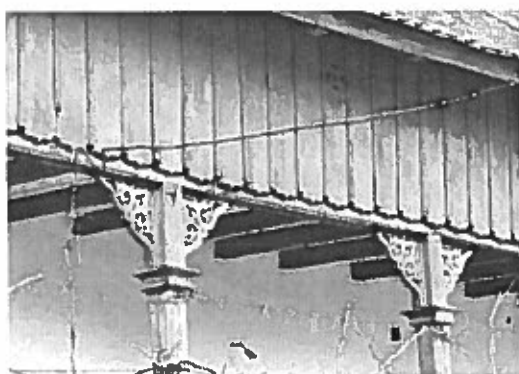

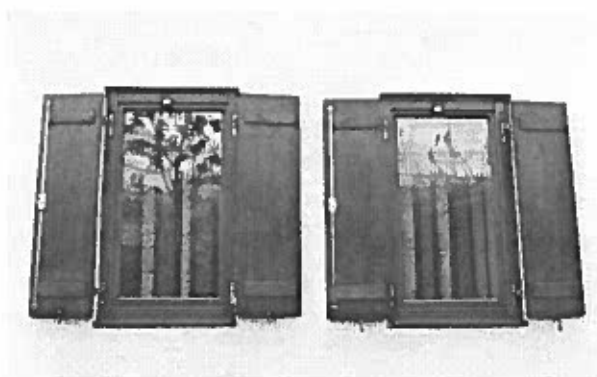
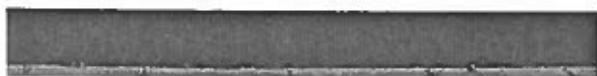
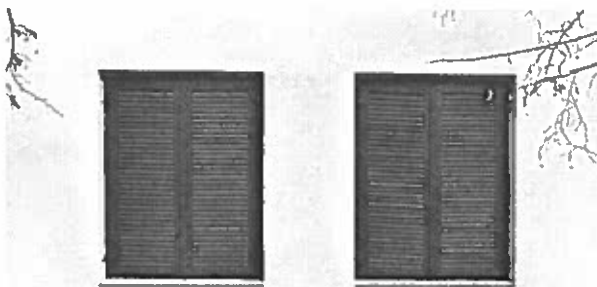

TORNÁCOK

Tótkomlós tradicionális építészetében meghatározó szerep jutott a tornácoknak. A tornác nemcsak közlekedő, de a „kint” és „bent” közötti átmenet tere is. A klíma megváltozásával jelentősége nőhet, mint árnyékot adó „féltér”.

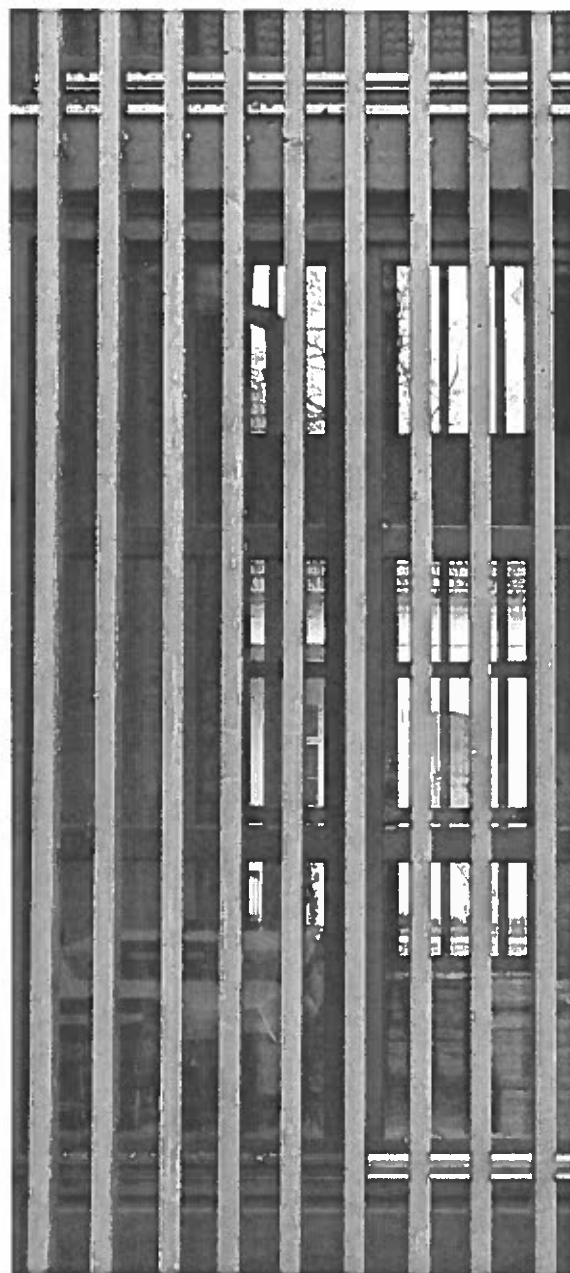
A városban mind az épülettömeg integráns részét képező „lopott” tornác, mind a toldalék jellegű „toldott” tornác elterjedt volt.

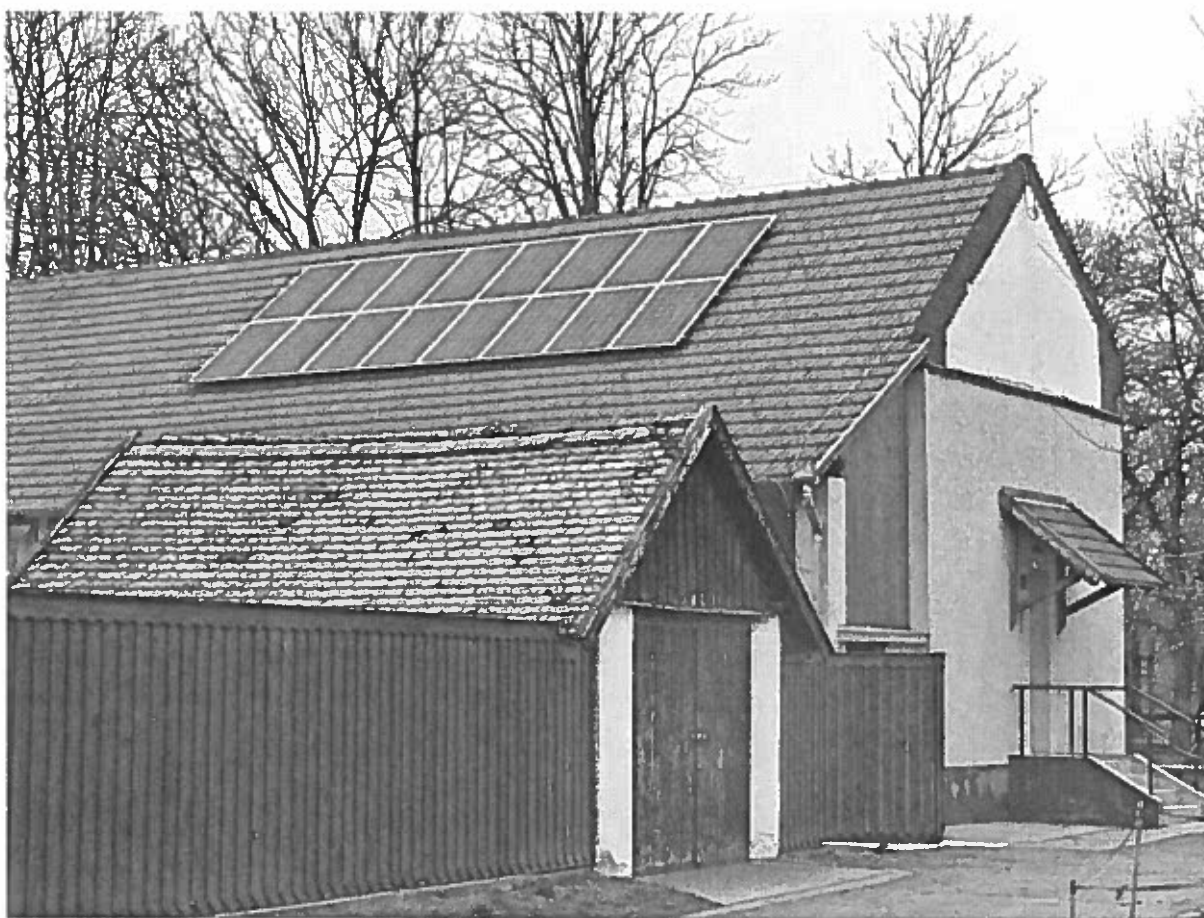
ÁRNYÉKOLÁS

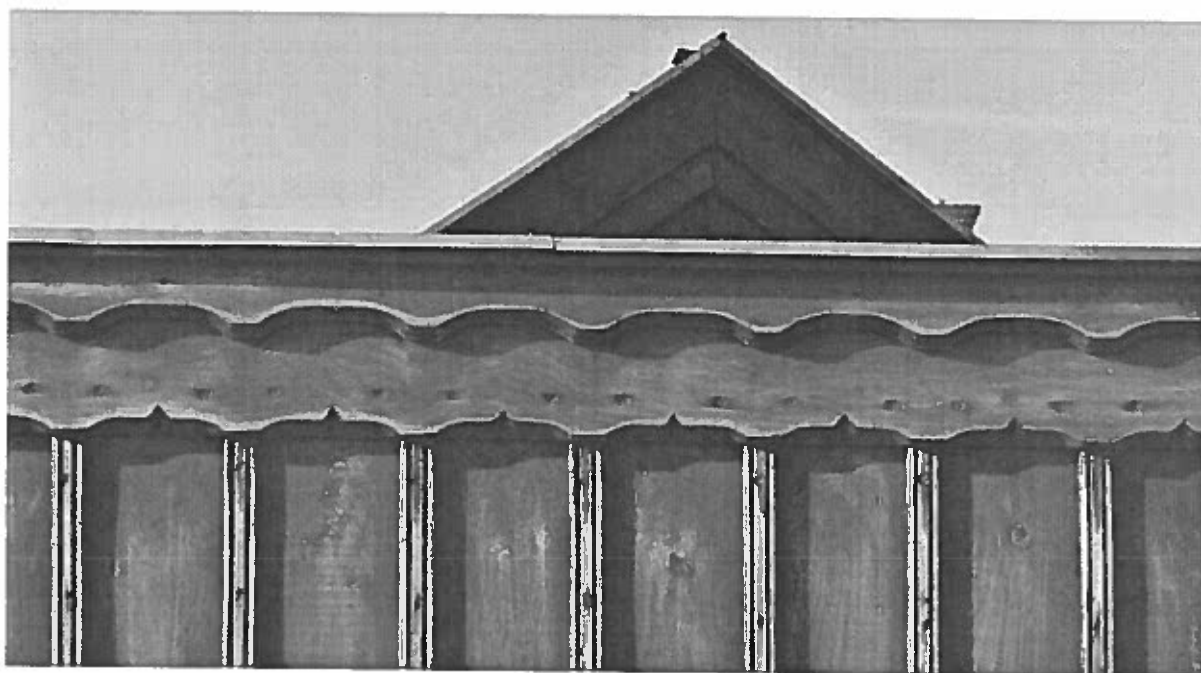
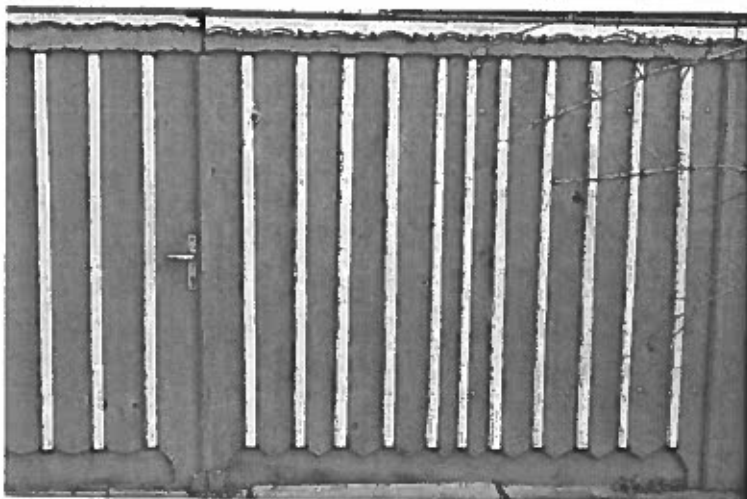
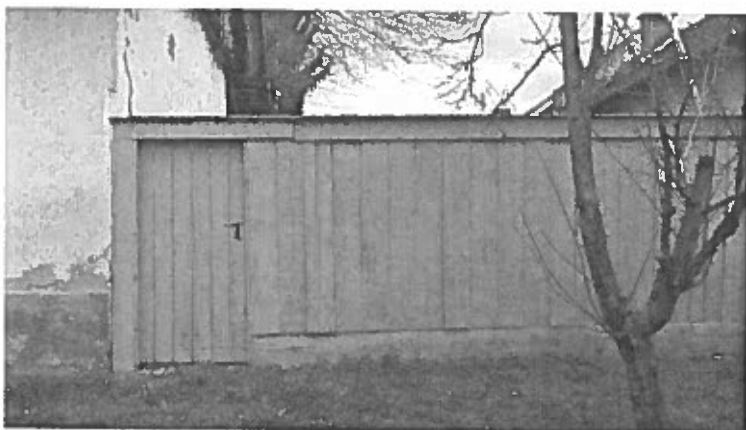
A klíma megváltozása elengedhetetlené teszi az épületek hővédelmének, ezen belül a nyílászárók külső árnyékolásának megoldását. Szerencsére mindig „kéznél lévő”, történetileg jól bevált megoldás a zsalugáter, amely hajdan az ablakok jelentős része előtt megtalálható volt. Elegáns, házainkat öltöztető szerkezet, amely az esetek döntő többségében pozitív módon befolyásolja a homlokzati megjelenést. Kényelmesebb a redőny kezelése, ennek beépítése azonban csak akkor optimális az utcakép szempontjából, ha szerkezete (redőnyszerkevény, vezetősin) rejtve marad.

NAPELEMEK, NAPKOLLEKTOROK

A technika fejlődése újabb és újabb kihívások elé állítja az építészetet. Ezek közül az egyik legfrissebb a napelemek, napkollektorok elhelyezése. Történeti épület esetében gyakorlatilag kizárható, hogy a berendezések javítsák azok utcaképi megjelenését. A képeken látható megoldások erénye, hogy a készülék hagyja élni a tetőfelületet. Legszerencsésebb, ha az elemeket egyetlen síkidommá összefogva telepítik.

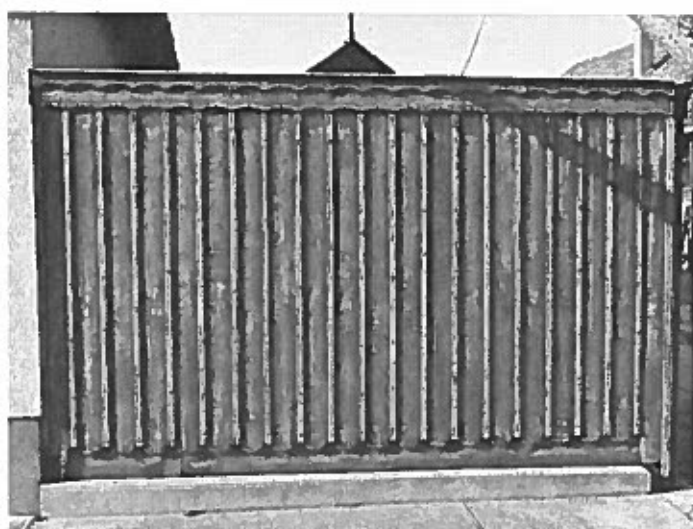
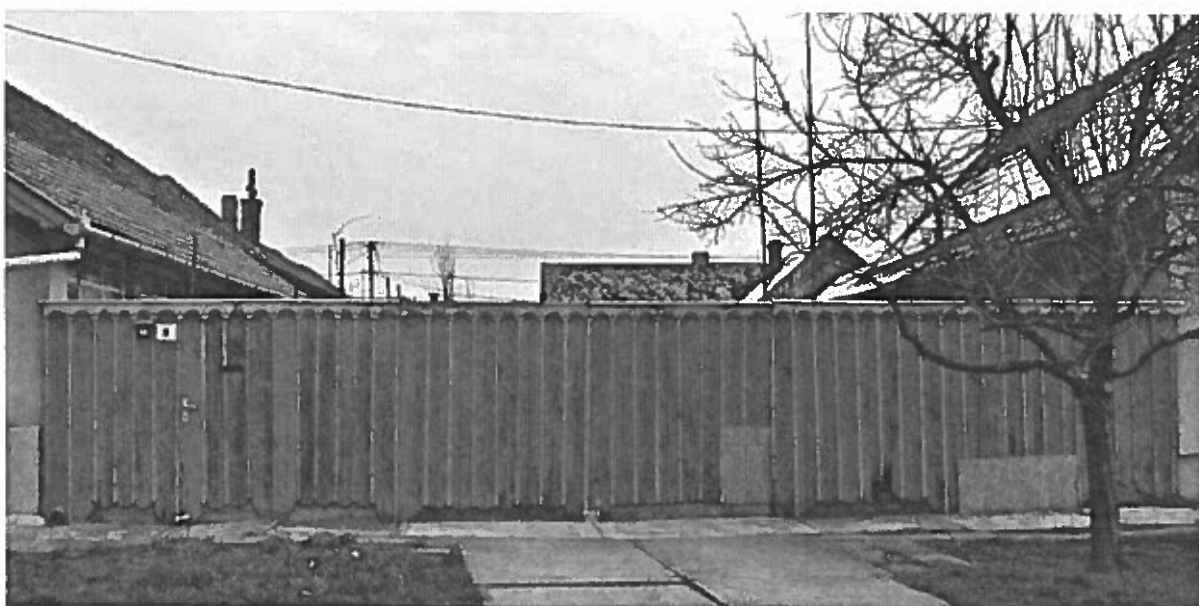

KERÍTÉSEK

A kerítések az utcaképek legfontosabb épített kiegészítő elemei, amelyek vagyonvédelmi funkcióik mellett fontos térformáló szereppel is bírnak. Igényes építészeti kialakításukkal sokszor az épületekkel egyenrangúvá válhatnak.

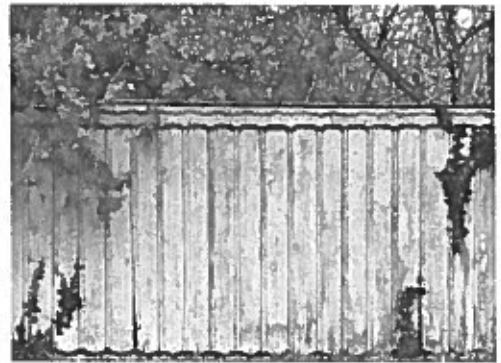
Általánosságban elmondható, hogy előkert nélküli, utcafrontos beépítésnél tömör kerítést alkalmaztak, ennek anyaga lehet deszkapalánk, de épített szerkezet is. A nyerstégla homlokzatú kerítéseken az épületeken alkalmazott jellegzetes tagozati megoldások egyszerűbb variánsai tűnnek fel.

A lazább, oldottabb utcaképet alkotó előkertes területeken az áttört kerítés dívik, mely falazott pillérek közötti betételemekből áll. A betétek lehetnek hézagos lécburkolatból, de igényesebb, tartósabb megoldásként kovácsoltvasból, vagy merev, ún. heidecker-hálóból is. Az utcakép szempontjából semleges, nem zavaró az egyszerű drótháló alkalmazása.

A környéken jellegzetes deszkakerítések különösen sok szépen megőrzött példáját találjuk a településen. Felső lezárásaában fűrészelt szalamandra ornamentika, mely a tűztől oltalmazza a házat.

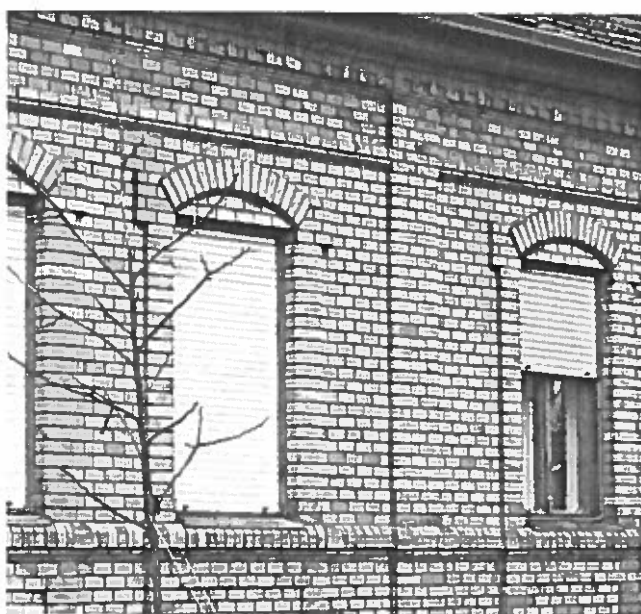
TÉGLABURKOLAT

A Dél-alföldi mezővárosok, így Tótkomlós építészetének alapvető „brand”-je a téгла, a fagyálló préstégla, amelyet a régiek egyszerűen csak „könek” neveztek jó alföldi szokás szerint. Textúrájának időtlen szépsége, melegsége miatt nemcsak a történelmi korokban, hanem napjainkban is kedvelt burkolóanyag. A legegyszerűbb formanyelvű épületet is „feldobja” és a legharsányabbat is segíti a környezetbe illeszkedni, „viselkedni”.

Az egyszerű építetők, pallérok, neves építészek egyaránt hihetetlen fantáziával használták fel a különféle téglafajtákat. Természetesen ezt azért tehették, mert a korabeli téglagyárak mind formában mind színárnyalatban többféle téglát gyártottak és egyedi igényeknek is eleget tettek. A fagyálló téglá népszerűségét a széles rétegek számára elérhető árának, tartósságának és esztétikusságának köszönhette. Gyakorlatilag évtizedekig semmiféle karbantartást nem igényel és a legegyszerűbb homlokzat is látványos a kellemes textúrának köszönhetően.

A téglavégigkísérte a város építészetét a XX. század Kádár-kockáinak koráig.

LÁBAZATOK

Az épületek lábazata úgy esztétikai, mint műszaki szempontból kiemelt jelentőségű. A lábazati zóna a ház talapzata, erőt kell sugározni, így a történelmi építészetben szinte kizárólagos a pozitív, falsíkból kiugró lábazat. A szerkezetet mindig igyekeztek tartós anyagból építeni, a csapóeső, a fagyok és egyéb meteorológiai hatások miatt. Legegyszerűbb kialakítású a festett vakolt lábazat, gyakori a fagyálló téglák alkalmazása, a XIX. század végétől terjedt el a műkő, de különös módon nem ritkák a természetes burkolatok sem.

SZÍNEZÉS

A tradicionális „népi” építészetben az alapszín a fehér volt, amiben leginkább praktikus megfontolások játszottak közre: a meszelés volt a legolcsóbb. Később egyre színesebbekké váltak az épületek, a lakosságra „bátor” színhasználat volt jellemző. Hogy ez nem vezetett kellemetlen utcaképekhez, annak oka a jó ízlésen túl a földszínek alkalmazása volt. Persze, korábban nem lehetett hozzájutni a divatos szintetikus festékekhez.

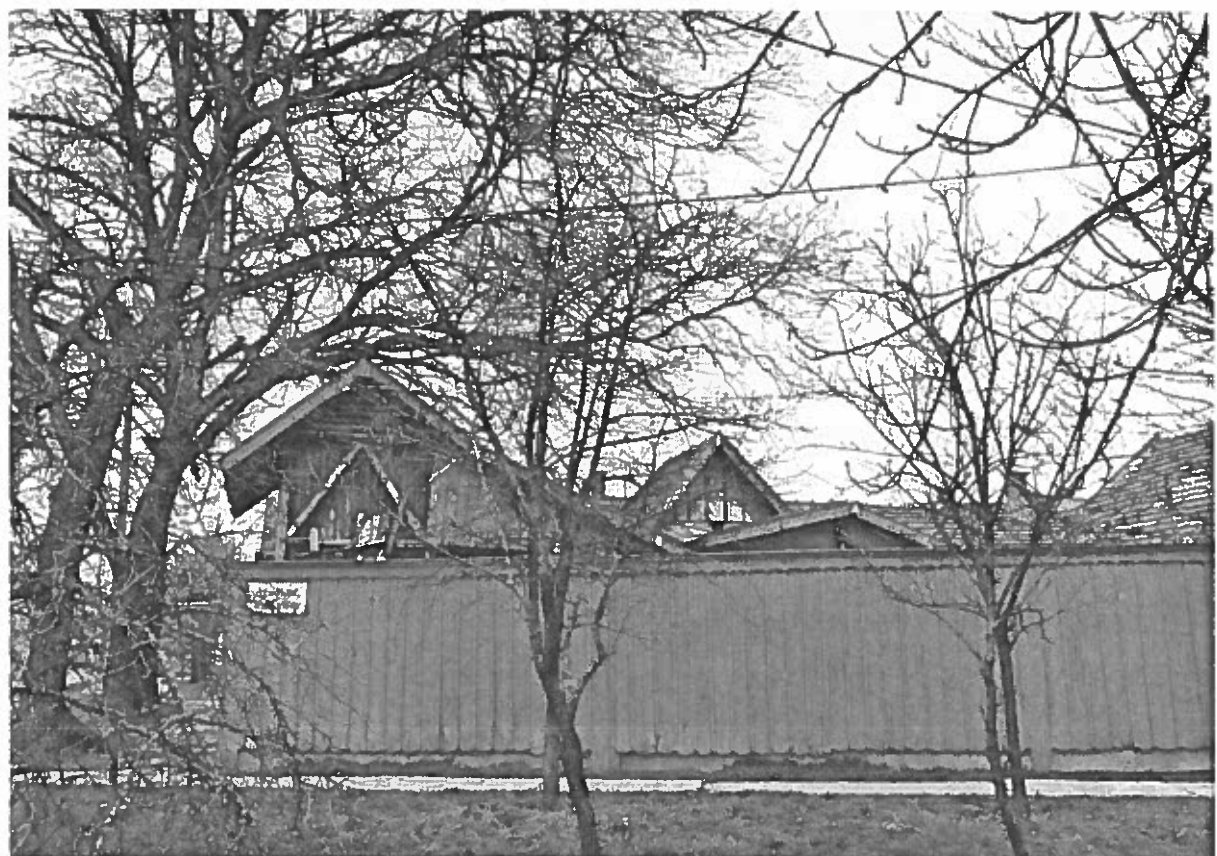
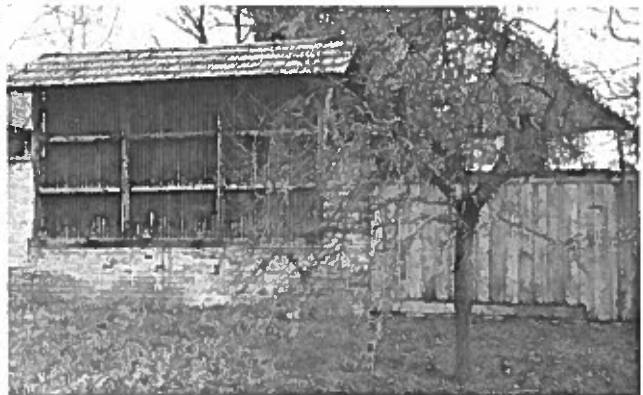
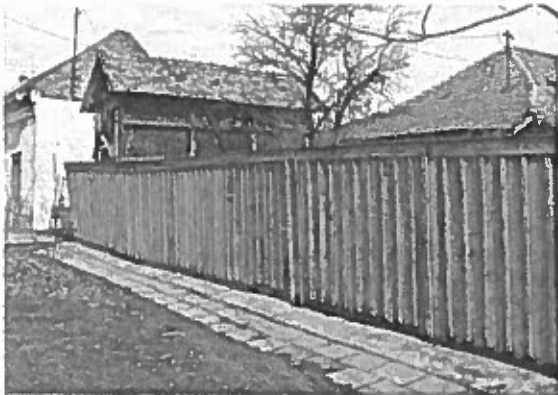

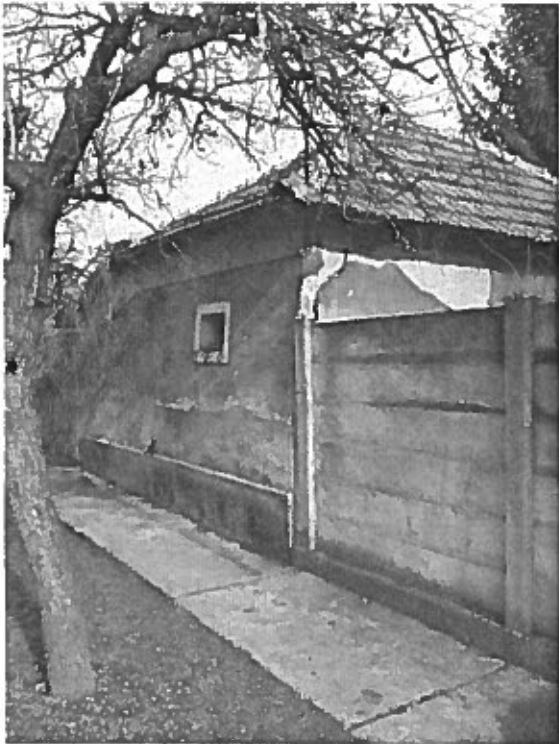

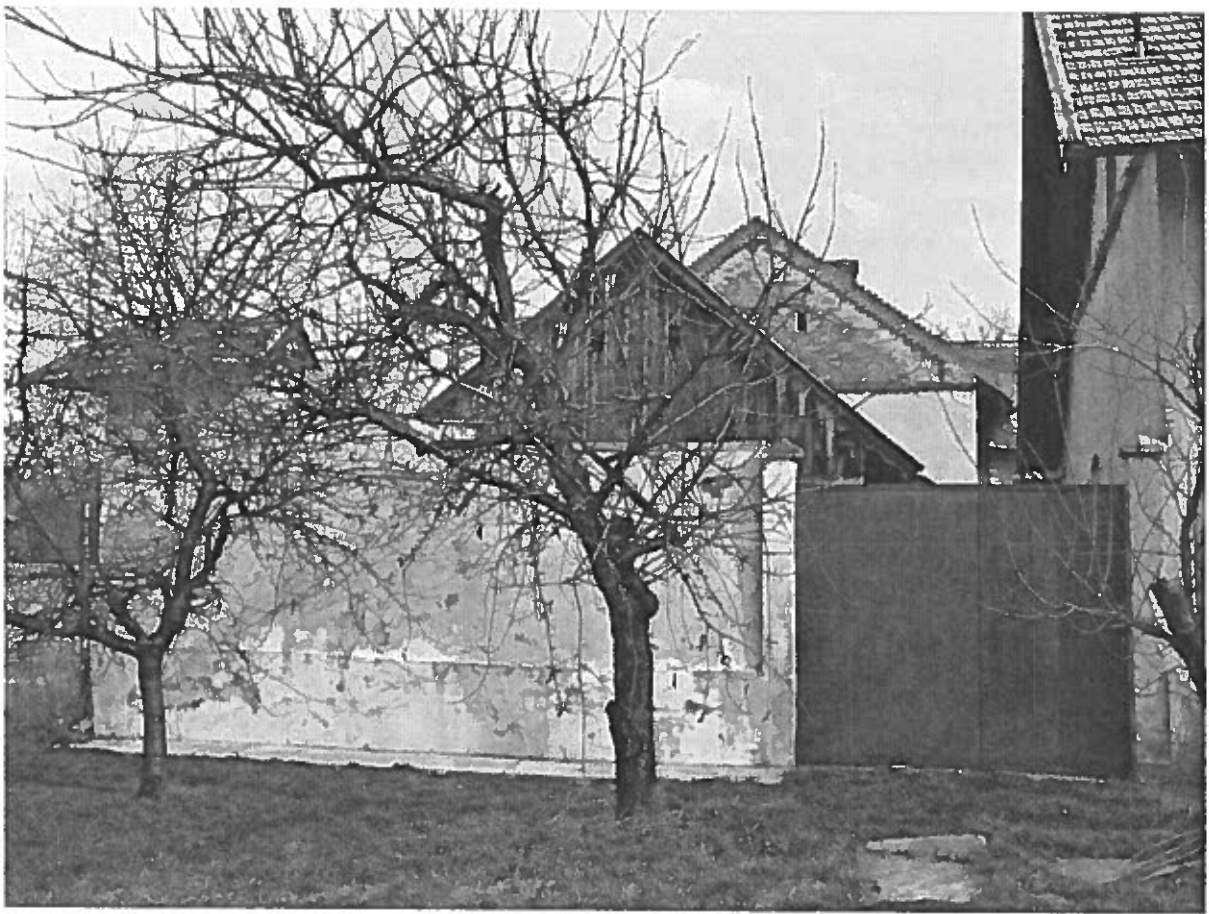
MELLÉKÉPÜLETEK

A településkép szempontjából nemcsak a porta főépületei, de a melléképületek, gazdasági létesítmények is meghatározók lehetnek. Különösen igaz ez Tótkomlós esetében, ahol hagyományai vannak egyes gazdasági épületek utcafrontra való elhelyezésének. Ezek az épületek egyben azt is kiválóan példázzák, hogy az építészeti igényesség nem „állhat meg” a főépületnél, annak át kell hatni épített környezetünket annak teljességét illetően.

MAI PÉLDÁK

A hagyományokhoz való korszerű viszony nem csak a megőrzést, hanem az organikus fejlődést is magában hordozza. A település nem válhat múzeummá, skanzenné, az élő város sajátossága a folyamatos megújulás, ahogy az élet alapfeltétele is a sejtek állandó cserélődése miközben a szervezet önazonos marad. Felelősség, ugyanakkor nagy megtiszteltetés is folytatni, részesévé válni a hagyománynak, kapcsolódni a kulturális folyamatosságba, egy újabb - és nem a leggyengébb - láncszemét létrehozva a helyi tradícióknak. Rendkívüli jelentőségű ebből a szempontból, ha a Város igyekszik a legjobb erőket felvonultatni ikonikus középületei megformálásához, ezzel példát mutatva lakosai számára a magánérős építkezésekhez. Mindez garancia lehet arra, hogy századok múltán korunk városa is érdemel majd egy fejezetet a készülő építészeti munkákban.

Műemléki védettség alatt álló épületegyüttes bővítése a városközpontban. A hagyományok tisztelete nem zárja ki a korszerűséget.

A bölcsőde igényesen megformált kortárs épülete. A téglaburkolatot kiegészítő élénk színek vidáman, játékosan egészítik ki egymást, utalva az épület funkciójára.

A mentőállomás formálásában a helyi tradíciók követésén túl a tisztaság, képletszerűség dominál, megfelelően az egészségügyi funkciónak.

A magyar „vidék” építészetének megszokott elemei jelennek meg a képeken látható lakóházakon. Fehér falak, piros cseréptető, egyszerű tömeg. „Ház formájú ház.” A jól ismert megoldások alkalmazása mellett is egyértelmű az építés kora, nincs régieskedő cizellálás, múltidéző nosztalgia, az összkép mégis derűs, harmonikus.

A helyi népi építészet jellegzetes elemei hol közvetlen, hol áttételes módon jelennek meg a XX. század utolsó évtizedeitől kezdve a történeti utcaképekkel szépen harmonizáló modern házakon.

A környezetet tiszteletben tartó, egyszerű tömegformálású, sallangmentes modern épület, amely bázikus egyszerűségű tömegformálásával utal a történeti építészetre.

Egy másik út: a megörökölt formakincs értő újrafelhasználása, igényes kivitelezés mellett.

A már meglévő értékek átalakításával is létre hozhatók korszerű, mai építészeti megoldásokkal bíró intézmények, lakóházak. A régebbi korok jelenléte többlettartalmat ad. Tótkomlóson meglehetősen sok jókarban tartott történelmi épület található. A felújított házakon sok helyen láthatók a történelmi asztaloszerkezeteket idéző mívés új nyílászárók.

UTCÁK, TEREK

A közterületek komfortja és esztétikája alapvető jelentőségű a településképi arculat szempontjából. Az utcákat, tereket, parkokat használók, legyen az itt lakó polgár, vagy Tótkomlóra érkező vendég, elsődleges benyomásait itt szerzi meg.

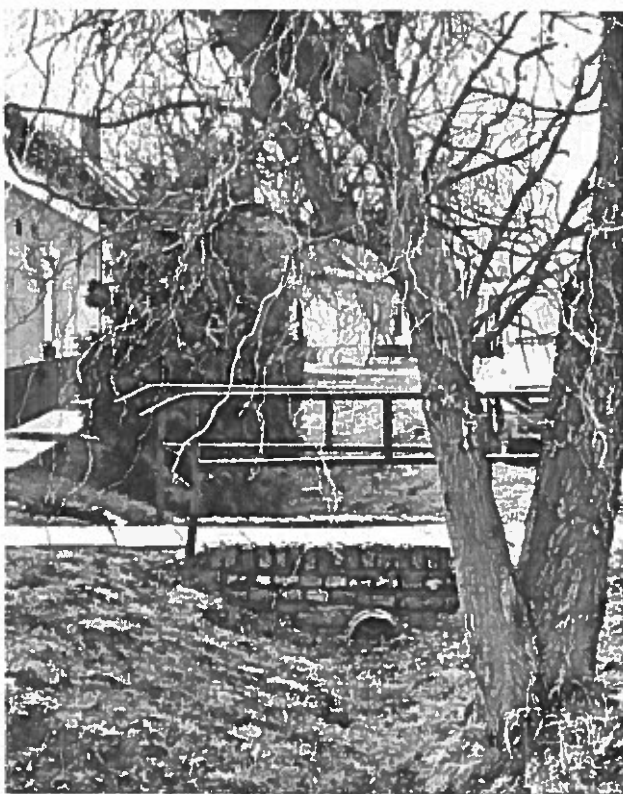
A közterületek komfortja és esztétikája szempontjából meghatározó a burkolatok minősége, ahogy igaz ez a telken belüli burkolt felületekre, vagy az egyes porták megközelítésére is. A történelmi korokban a város utcáin általános volt a kiselemes burkolat, még ma is elő-előjönnek kiváló minőségű felületek az utólagos aszfaltozások alól. Később terjedt el a szinte elpusztíthatatlan, viszont csapadékos időben igen síkos kerámia. Az útfelületeket gránit és bazalt kockakövel burkolták, ezekből mára alig maradt.

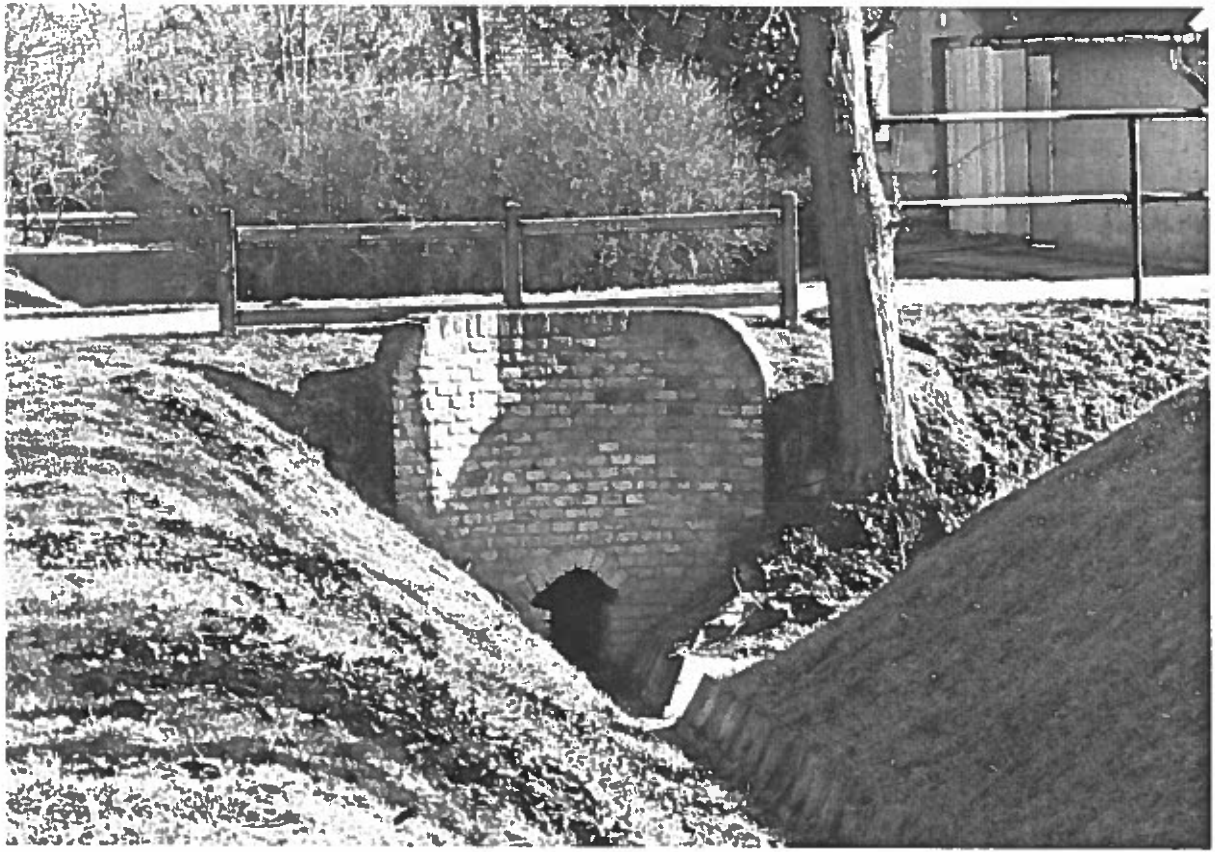
A kiselemes burkolatok nagy előnye műszaki szempontból, hogy viszonylag könnyen javíthatók, elemei bármikor visszahelyezhetők, újrapozícionálhatók.

Településépítészeti szempontból a lehetőségek szinte korlátlan tárháza áll rendelkezésre a különféle burkolati minták, rakási módok (hálós, halszálla, kötésben lévő, stb.) alkalmazásával. Általánosságban elmondható, hogy igényes burkolatok természetes anyagú, saját textúrájú, nem színezett elemekből képezhetők, de esztétikus lehet a szépen kivitelezett öntött (pl. aszfalt) felület is.

A közterületek esztétikáját alapvetően befolyásolják az utcákon elhelyezett kiegészítő elemek, legyen az művészeti alkotás, vagy közmű jellegű létesítmény, de különösen az utcabútorok. Utóbbiak közül a kortárs dizájn törekvéseit tükröző változatok alkalmazása célszerű, mert ezek – kontrasztot képezve – történeti és újabb beépítésű környezetbe is jól illeszkednek.

NÖVÉNYZET

Az épített elemek mellett a települések arculatának fontos meghatározója a növényzet, illetve önmagában az a tény, hogy a „zöld” milyen mértékben van jelen a településen. A zöldfelületi rendszer éppúgy része a város infrastruktúrájának, mint a természeti környezetnek, hiszen alapvetően mesterségesen létrehozott, a településszerkezetbe integrálódó struktúra.

Tótkomlós zöldfelületi rendszerének legfontosabb eleme az Erzsébet-liget, ahol nemcsak koros fák között kanyargó sétautak találhatók, hanem hangulatos szabadtéri színpad és kisebb Mária kegyhely is. Jelentős ökológiai szereppel bír a Száraz-ér medre is, amely a város településszerkezetének „zöld” tengelye.

A városi „zöld” szerepe rendkívül sokoldalú, betölti úgy településesztétikai, műszaki, mint közérzetjavító feladatokat. A települési arculat formálásában egyként részt vesznek a közterületek, közparkok, közterek fasorai, fásított területei és az intézményi- és magánterületek kertjei, ezek gondozottsága, vagy elhanyagoltsága, léte, vagy nemléte (leburkoltsága) befolyásolja a településképi arculatot is.

Az ökológiai hálózat fejlesztése során legfontosabb feladat az értékes ökológiai elemek összekötése a természetszerű fásítások mennyiségének növelésével, a meglévő – sokszor hiányos – útfásítások kiegészítésével.

A helyi adottságokhoz, talaj- és időjárási viszonyokhoz alkalmazkodó, lehetőleg őshonos fajok telepítése szerencsés a köz- és magánterületeken egyaránt. A tuják és más „divatos” dísznövénnyek egyeduralmának megtörése szükséges úgy településképi, mint ökológiai szempontból is.

A „zöld” az épített elemek megjelenésére szintén kihatással van: egységesíti az utcaképeket, játékosan kitakar, váratlan feltárásokat, „képkivágásokat” eredményez. Még a településképhez durván belehasító sebhelyek „kellőssítése” is lehetséges a növényzettel.

Természetesen a növényzet telepítésekor tekintettel kell lenni az építészeti környezetre, az épületek méretére, jellegére, hogy azok benapozását, feltárulását kedvezőtlenül ne befolyásolja a vegetáció. Fontos szempont, hogy a látványos műemlékek, idegenforgalmi értékek „fotózhatósága” ne lehetetlenüljön el a fák takarása miatt.

HIRDETÉSEK, REKLÁM-TÁBLÁK

A közterületre kirakott hirdető táblák, cégérek, reklámfelületek nagyban befolyásolják az utcaképet, ezért oda kell figyelni arra, hogyan hirdetjük szolgáltatásainkat. Az igényes, nem túl feltűnő, de jól észrevehető feliratok is elérhetik figyelemfelkeltő céljukat. A hirdetés lényege a tájékoztatás, ezt tehetjük utcaképbe illően is.

Különösen fontos megtalálni a kényes egyensúlyt a történeti épületek esetében, hogy azok építészeti értékei ne sérüljenek.

A visszafogott, lényegre törő hirdetések szerencsések, amelyek hagyják élni az épületek tagozatait, építészeti formáit, ezért az ún. tömbbetűkből álló feliratok tudnak a legjobban illeszkedni az épületekhez.

Természetesen nagyon fontos, hogy a hirdetés megtervezésekor figyelembe vegyék a homlokzat osztásrendjét, arányait, mert az építészeti tagozatok, részletek, netán nyílászárók kitarakása általában nem szerencsés megoldást ad.

A reklám klasszikus eszköze a cégér.

IMPRESSZUM

TÓTKOMLÓS VÁROS ÖNKORMÁNYZATA

5940 Tótkomlós, Fő út 1.

www.totkomlos.hu

titkarsag@mail.totkomlos.hu

Tel.: 68/462-122

Polgármester: dr. Garay Rita

Főpítész: Molnár Zoltán Gyula

SZERKESZTETTE: Pap Ádám

SZÖVEG: Pap Ádám

FOTÓ: Pap Ádám

GRAFIKAI TERVEZÉS: Lechner Tudásközpont

Nonprofit Kft., Pap Ádám

Tótkomlós, 2019. január

